

Anbudet

Jubileumsnummer

Eskilstuna - Strängnäs

Släktforskarförening

MEDLEMSTIDNING FÖR ESKILSTUNA-STRÄNGNÄS SLÄKTFORSKARFÖRENING Nr 1 - 2020

Klosters kyrka, Eskilstuna

Strängnäs domkyrka

ESKILSTUNA-STRÄNGNÄS SLÄKTFORSKARFÖRENING

I det här numret

- 03** Ordföranden har ordet
- 04** ESSFs historia under 40 år
- 06** Historik över tidskriften Anbudet
- 07** Boktipset
- 08** Intervjuer med mångåriga medlemmar
- 10** Min resa som släktforskare –
Lena Sundin Andersson berättar
- 12** Gravstensinventeringen
- 13** Registervårdsgruppen
- 14** Storjägaren – Björnjägarerna i Ovansjö, Johan Kjellberg
- 17** Bildkavalkad
- 21** Lokalbyte i Eskilstuna
- 22** Kalendarium med aktivitetsprogram
- 24** Nyckel till Rosanderska gravkoret i Torsåker
- 27** Alla reste inte till Amerika..
- 29** Hur jag hittade mormors bror i Amerika
- 31** Björklyckan – en ättingsidé
- 32** Inbjudan till utflykt, Rinkesta och Granhult i Ärla
- 33** Roggebiblioteket i Strängnäs
- 35** ESSF på hemsidan och Facebook
- 36** Grassagården – Kvarnen
- 37** Sorgeliga saker hända än i våra dar minsann...
- 38** Regementet och staden, föredrag på
släktforskardagarna i Strängnäs
- 38** Socknens gärningsmän
- 29** Svenskt diplomatarium
- 40** Kallelse till årsmöte 2020

Eskilstuna - Strängnäs

**Eskilstuna – Strängnäs
Släktforskarförening**

Föreningslokal Eskilstuna

c/o Medborgarskolan
J A Selanders gata 1, 632 20 Eskilstuna
info@essf.se

Föreningslokal i Strängnäs

c/o Studieförbundet
Källgatan 3 A
645 31 Strängnäs

Medlemskap

Medlemsavgift	250.-/år
Familjemedlem	150.-/år
Ungdom upp till 23 år	50.-/år

Bankgiro 805-3431

Styrelse

Ordförande Kjell Ivarsson 016-12 35 91
Vice ordf. Hans Liljenstolpe 0152-201 78

Sekreterare

HåkanOlle Larsson 070-665 29 39
Kassör Christer Ståhl 0159-315 64
Ledamot Eskil Ward 0152-183 45
Ledamot Mats Adolfsson 070-356 08 03
Ledamot Gun Sundberg 070-144 25 33

Kommittéansvariga

Se hemsidan www.essf.se

Revisorer

Britt-Marie Andersson 016-940 03
Marie Cypriansen 016-14 59 18

Valberedning - Sammanställande

Oskar Nilsson 070 - 089 32 05

Webbmaster

HåkanOlle Larsson 070-665 29 39

Se mer information på vår hemsida
www.essf.se

Anbudet

Ansv. utgivare Kjell Ivarsson

Redaktion

Sven Kullman (ansvarig) 016-12 62 87
sven.kullman@telia.com

Åke Ellin 070-580 21 04

Lena Sundin Andersson 073-615 53 57

Gunilla Thörne 0152-186 63

Ann-Sofie Johansson 070-493 31 38

Teknisk redaktör

HåkanOlle Larsson 070-665 29 39
reproconsult@telia.com

Önskar du kontakta någon av
skribenterna i detta nummer,
hör av dig till redaktionen.

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under
förutsättning att källan och författaren anges.

Tryckt av ReproConsult 2020

Ordföranden har ordet

Nytt år med nya möjligheter. Som jag nämnt tidigare fyller släktforskarföreningen 40 år i år. Detta uppmärksammar vi bl. a. genom detta jubileumsnummer.

Vi har nu flyttat in i ny lokal i Medborgarskolan i Eskilstuna vilket jag tror blir bra. Flytten gick bra. Tyvärr var det inte så många som kom och hjälpte till så det var några få som fick dra ett ganska tungt lass. Se separat artikel i denna tidning.

Lördagen den 18 januari var det Släktforskningsdagen. Detta uppmärksammades i Eskilskällan, Eskilstuna stadsbibliotek och Multeum, Biblioteket Strängnäs. I Eskilstuna berättade Oskar Nilsson om Gustaf Adolf von Siegroth och bildandet av Malmahed och även orten Malmköping. Dessutom hade vi visning av vår nya lokal på Medborgarskolan. I Strängnäs berättade Inge "Fritte" Bergqvist om Strängnäs regementes historia.

Arkiv Digital kom vid årsskiftet med en årskrönika där man berättade om alla nyheter som kommit under 2019,

vilket var en imponerande lista med olika hjälpmedel för släktforskare. Arkiv Digital är nu, även om det kostar pengar, en allvarlig konkurrent till SVAR som är gratis. Vi skall dock komma ihåg att mycket av detta material är andrahandskällor som innehåller en del felaktigheter och bör så långt som möjligt kontrolleras mot originalhandlingar. Det gäller naturligtvis inte bara Arkiv Digital utan alla andra andrahandskällor också.

Som vanligt har vi öppet hus i våra lokaler i Eskilstuna (ny lokal) och Strängnäs där medlemmarna är välkomna att använda våra datorer för släktforskningen. Öppettider framgår dels på annan plats i denna tidning och dels på hemsidan.

Kjell Ivarsson
Ordförande i ESSF

SLÄKTFORSKARENS TRÖST

*När du störs av smärre retligheter
och av vardagens förtretligheter,
hav tröst och tänk då på i andanom
att livet nog är rätt så trevligt
om man jämför sig med alla dom,
från förr, som haft det riktigt djefligt.*

Ulf Lindén

ESSFs historia

Föreningens tillkomst

Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening, nedan ESSF, kan sägas ha tillkommit i en symbios mellan två mycket driftiga personer - Gunborg Nyman och Bror-Erik Ohlsson.

Gunborg själv bedrev tidigt släktforskning vid främst landsarkivet i Lund. Som bibliotekarie i Eskilstuna fascinerades hon av möjligheten att till biblioteket inköpa mikrofilm material och läsapparat. "Då Bibliotekets ännu inte helt färdiga vuxenavdelning öppnade för allmänheten, 1964, fanns ett forskarrum med två läsapparater och mikrofilm."

Samma år kom Bror-Erik till staden som stadsantikvarie. Även han hade intresse för och erfarenhet av att hjälpa släktforskare.

Efterfrågan på mikrofilm för andra delar av länet än Eskilstuna blev allt högre. Pengar beviljades till flera inköp av mikrofilm och när Gunborg och Bror-Erik slog sina huvuden ihop så kom kursverksamhet i släktforskning igång; först i Eskilstuna, sedan i Nyköping och senare i Katrineholm. Släktforskning hade fått fäste i länet!

Röster höjdes bland hängivna släktforskare som önskade en förening med sammankomster för att diskutera gemensamma problem och höra föredrag. I november 1972 ventilerades frågan i samband med en föreläsning på Eskilstuna Bibliotek.

Det hela utmynnade i att det den 24 mars 1973, i närvaro av 52 släktforskare från länet, kunde hållas ett konstituerande möte på Nya Gästis för Södermanlands Släktforskarförening – en länsövergripande förening. Gunborg valdes till ordförande och Bror-Erik till sekreterare. Bollen var satt i rullning!

Under 6 års tid träffades föreningen på olika platser i länet. Verksamheten blev ganska tungrodd varför man 1979 beslöt att från föreningen skulle avknoppas tre klubbar; Katrineholm-Flen-Vingåkers, Nyköping Oxelösunds samt Eskils-

tuna-Strängnäs släktforskarklubbar. Stadgar för vår klubb antogs den 22 januari 1980 och till förste ordförande valdes Bengt Bergman. Medlemsavgiften var 20 kr per år och den höjdes inte förrän 1985 till 30kr.

Under årens lopp har utvecklingen varit enorm, många ordförande har passerat genom de 40 åren. 1996 bytte man ut namnet Släktforskarclubb till Släktforskarförening (ESSF). Föreningen hade då 339 medlemmar varav 292 st var fullbetalande och avgiften var 100 kr.

ing (ESSF). Föreningen hade då 339 medlemmar varav 292 st var fullbetalande och avgiften var 100 kr.

Lokaler

Vid starten var klubben "bostadslös". I Eskilstuna hölls möten i Stadsarkivet och i Strängnäs i ett av kommunens hus vid Stora torget. Senare ordnade Margareta Bergqvist en mötesplats för föreningen på Strängnäs bibliotek.

I Eskilstuna blev föreningen åter hemlös då Stadsarkivet skulle byggas om och sommaren 1997 flyttade ESSF till "egen" hyrd lokal vid sjukhuset. När cirkelverksamheten där tog fart behövde man snart nog - 2001 - ytterligare utrymme vilket löstes genom att hyra ett rum till.

Deltagarna i de olika cirkelarna uppskattade verksamheten men lokalerna ansågs dock för trånga. Under hösten 2001 började styrelsen på nytt leta efter mera lämpliga lokaler och sökandet gav resultat. På nyåret 2002 flyttade ESSF på nytt och nu till en betydligt större lokal än tidigare – tre gånger så stor som den på lasarettet. Lokalen på Dambergsgratan var en realitet och har varit det t.o.m. 2019. Från nyåret 2020, vårt jubileumsår, återfinns ESSF i lokaler hos studieförbundet Medborgarskolan i Eskilstuna centrum. Främst ekonomiska skäl men kanske också ändrad verksamhet har motiverat lokalbytet.

Utvecklingen i Strängnäs har gått parallellt med den i Eskilstuna. ABF upplät ett rum för forskning under en tid och därefter hyrdes en lokal på Nikandergatan. Några år senare flyttade föreningen till Sörgårdsgatan och nu

Gunborg Nyman. Bild: Eskilskällan

har man fått en lokal hos Studieförbundet vilket medfört många fördelar.

Kurser

Sedan lokalfrågan löst sig i Eskilstuna och Strängnäs kunde ESSF möta den ökade efterfrågan på utbildning i släktforskning genom ett rikt utbud av kurser; grundkurser har genomförts på dag- och kvällstid, påbyggnadskurser av olika slag, datakurser, kurser i att läsa handskrifter, introduktionskurser och "prova-på-kurser" m.fl. Kursverksamheten har varit på topp! Efterfrågan på kurser har dock minskat påtagligt under de senaste åren,

Aktiviteter

Under 1980- och 1990-talet var aktiviteterna många. Resor till olika mål gjordes flera gånger per år. Bl.a. besöktes Riddarhuset i Stockholm, landsarkivet i Vadstena, Harpsund och Melösa med avslutande föredrag i Flen, St. Sundby, Strängnäs Domkyrkobibliotek - inkl. båtferd på Mälaren, Trosa och Tullgarns slott, Utö, närliggande arkiv - främst i Stockholm och Uppsala. Det gjordes också forskarresor till Ramsele vid flera tillfällen, där det fanns fidekort från samtliga församlingar i Sverige samt ett stort bibliotek. Detta är bara ett axplock.

Arne Carlsson, föreningens ordförande under många år, var en mångkunnig person som bl.a. ordnade turer med ångbåten Gerda på Näshultasjön med strandhugg och underhållningsmusik ombord. Han var då maskinist och höll ångan uppe! Vid många bussresor satt Arne vid ratten.

Under åren 2002 till 2007 ordnades Anbytdagar tillsammans med Hembygdsföreningarna runt om i Eskilstuna och Strängnäs kommuner. De var mycket välbesökta och uppskattade, kanske mycket beroende på att Karl-Inge Karlberg gjorde ett jättejobb med inbjudningar till dagarna.

Under åren har medlemmarna även kunnat lyssna på många bra föreläsningar som ESSF arrangerat på bl.a. Contrast i Eskilstuna och Multeum i Strängnäs.

Berättarkvällar har också varit och är en uppskattad aktivitet som pågått i flera år i Strängnäs. Då berättar en medlem något ur sin forskning och mötet avrundas med kaffe med dopp och trevlig samvaro.

Lokalvärdar har funnits och finns i båda lokalerna när det är öppet för forskning och de hjälper till om man kört fast.

Datorisering

När föreningen startade kunde man med hjälp av en projektor läsa mikrofilmade kyrkböcker på en filmrulle som man hyrde för 5 kr/st från SVAR via biblioteket.

Några år senare kom fidekortet, vilket betydligt underlättade letandet då man inte behövde veva igenom en hel bok, utan kunde välja rätt kort utan större svårighet. Kostnaden från SVAR var nu 10 kr/bunt.

Näväl, skärpan på bilderna var inte på topp, men man kunde oftast "tyda" det man önskade. Läsapparater fanns på biblioteken och föreningen kunde köpa egna med erhållit bidrag från Rekarnestiftelsen. Då biblioteken dessutom

hade egna fidekort för "sina" socknar så slapp man ofta hyra kort från SVAR.

Med start för ca. 30 år sedan har släktforskningen datoriserats i en rasande fart. Databaser med mikrofilm material har av olika aktörer gjorts tillgängliga via Internet och Släktforskarförbundet har medverkat till skapandet av en rad "matnyttiga" databaser som kunnats köpas på CD och nu också på "sticka". Föreningen skaffade datorer tidigt. Bl.a. skänkte Volvo IT/CE "utrangerade" datorer men de flesta har inköpts för egna medel.

Föreningen har medverkat i skapandet av två nationella databaser, NÅDD - en föregångare till "dödskivan" och Gravstensinventeringen och har själv skapat FVD-databasen för Eskilstuna och Strängnäs.

Bror-Erik Ohlsson, nypromoverad hedersdoktor 2005. Foto: Eva Ivarsson

Summering

Nu firar föreningen 40 år och utvecklingen har varit så stor under den här tiden att den knappt är greppbar, men mycket positiv, medlemsantalet har ökat betydligt. Kanske med hjälp av TV, som visat hur man "snabbforskar" i arkiven!? Nackdelen med datoriseringen kan möjligen vara att man nu sitter hemma och forskar i stället för att umgås i lokalerna. Vi ser nu fram emot minst 40 år till och att det snart blir aktuellt med resor och utflykter av olika slag igen.

För redaktionskommittén
Lena Sundin Andersson
Sven Kullman

Historik

ANBUDET

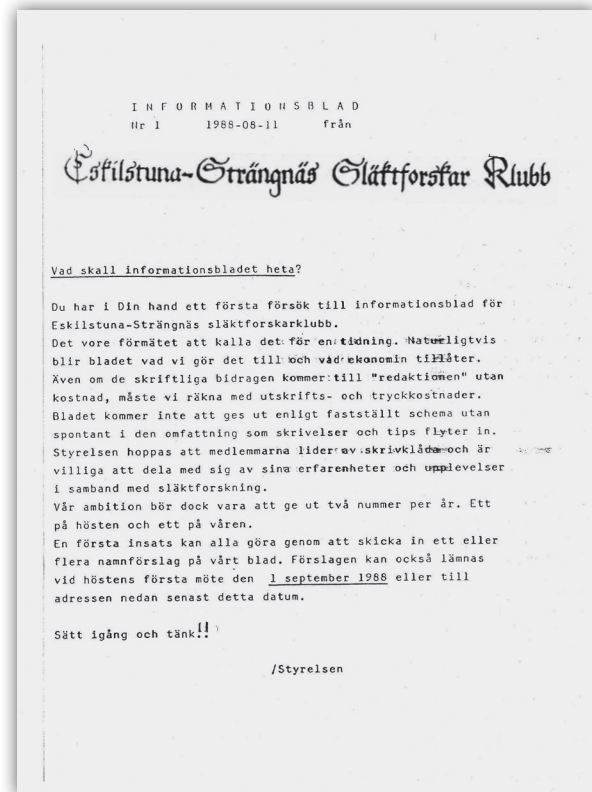
Våren 1973 hade Södermanlands släktforskarförening bildats med chefsbibliotekarien Gunborg Nyman i Eskilstuna som ordförande. Redan efter sex års verksamhet beslöt man på goda grunder att det var lämpligt att dela upp föreningen i tre mindre och mera lokalt förankrade avdelningar – släktforskarklubbar – varav en blev *Eskilstuna-Strängnäs Släktforskar Klubb* vars förste ordförande blev dåvarande rektorn vid Lagersbergsskolan Bengt Bergman. Stadgar för de lokala klubbarna hade antagits av Södermanlands släktforskarförening den 22 januari 1980.

Södermanlands släktforskarförening levde vidare som en ”paraplyorganisation” fram till mitten av 1990-talet då den ansågs ha spelat ut sin roll och skall ha avvecklats helt samtidigt som klubbarna började kalla sig förening och det skedde för ESSF:s del 1996-03-04.

Det skulle dröja till 1988 innan frågan om ett informationsblad till klubbens medlemmar aktualiserades. I Informationsblad nummer 1 från Eskilstuna-Strängnäs Släktforskar Klubb, daterat 1988-08-11 och vars omfattning var fyra A5-sidor, dvs ett vikt A4, deklarerade styrelsen att man hade ambitionen att ge ut ett nummer på våren och ett på hösten och hoppades att ”medlemmarna lider av skrivklåda och är villiga att dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser i samband med släktforskning”. Vidare uppmanades medlemmarna att som en första insats ”skicka in ett eller flera namnförslag på bladet”. Förslagen skulle sändas till Lars Henning i Strängnäs, alias Lars i Lycktan, som kom att fungera som redaktör för bladet.

När nummer 2 av informationsbladet kom ut 1988-10-15, hade det namnet **Anbudet** och var på 16 A5-sidor och innehöll i första hand fylliga rapporter från höstens två klubbträffar i Eskilstuna respektive Strängnäs liksom från Släktforskar dagarna i Skara.

Sammanlagt utkom nio informationsblad av det här slaget, det sista 1991-02-04. De hade liknande innehåll som nummer 2 och var på 8–16 ss. Samtliga nummer kan du hitta via ESSF:s hemsida under Tidningen Anbudet/Arkiv Anbudet. Jag kan rekommendera dig att i nummer 8 läsa Gunborg Nymans kåseri med titeln *Lite släktforskarhistoria ur klubb synpunkt*. Det framförde hon den 8 mars 1990 med

Så här såg första informationsbladet ut 1988

anledning av klubbens 10-årsjubileum.

Bengt Bergman efterträddes som ordförande av rektor Sven-Erik Nilsson men efter hans bortgång i januari 1989 var det inte någon medlem som var villig att åtaga sig uppdraget som ordförande, varför en ledningsgrupp bildades i vilka bland annat ingick Lars Henning och Mary Lindkvist. Mary har i Anbudet nummer 9 skrivit att hon fungerat som ordförande under 1990, och då Lily Anita Carlsson gick med i föreningen 1992 och blev sekreterare i styrelsen var Bror-Erik Olsson ordförande. Hade han valts till det 1991? Hur som helst så gavs det inte ut något informationsblad under åren 1991 tom 1997 – frånsett nr 9.

Vid årsmötet 1998-03-05 aktualiserades frågan om inte föreningen skulle ha egen medlemstidning och det uppdrogs till styrelsen att utforma en sådan. Det blev en fråga för föreningens nyvalde ordförande Arne Carlsson att ta tag i och det gjorde han resolut. Redan under 1998 utkom tre nummer av Anbudet som för övrigt presenterades som Informationsblad för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening. Från och med Anbudet 1–2017 beskrivs Anbudet som Medlemstidning för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening.

Från 1999 har Anbudet delats ut till medlemmarna fyra gånger per år. Den har tryckts i A4-format och innehållit 16–20 sidor. Redaktör och ansvarig utgivare – som skall finnas då tidning ges ut som periodisk tidskrift – har med några få undantag varit den aktuella ordföranden.

Det innebär att Arne Carlsson var redaktör för 35 nummer av Anbudet, Richard Attered har varit det för 30 nummer och undertecknad hittills för 23 nummer.

Dessutom skall nämnas att Arne Carlsson tillsammans med, ”den jag delar morgontidningen med” – som Arne ofta omnämnde sin hustru tillika mångårig sekreterare i ESSF - Lily Anita, helt och hållet svarade för produktionen av tidningen, från nystarten till och med Anbudet 3–2007. En beundransvärd insats – 38 nummer!

Föreningens nuvarande sekreterare HåkanOlle Larsson har varit teknisk redaktör från och med Anbudet 4–2010. Han har i sin tur anlitat olika tryckerier.

Som teknisk redaktör för Anbudet 4–2007 till och med 3–2010 har Göran Thomasson svarat för två nummer, Maj-Britt Sundin för ett och Christer Svensson för nio.

Produktionen av tidningen har från att närmast ha varit ett enmansuppdrag blivit ett teamarbete. Styrelsen har fastställt ett ”principprogram” för Anbudet liksom ”funktionärsbeskrivning” för den ansvarige utgivaren, redaktören, tekniske redaktören och redaktionskommittén.

Tidningens utseende har med åren förändrats en hel del. Initialt var den helt i svart-vitt. Den första färgbilden på omslagets framsida var på nummer 4–2007 och från och med 3–2015 har alla sidor kunnat ha färgbilder. Föreningen

nya logotype dök upp på 3–2013 men tidningens namn, Anbudet, har skrivits på samma vis sedan ”nystarten”.

Många av släktforskarföreningarna i Sverige ger ut tidningar. ESSF har haft utbyte av tidskrifter med ett 40-tal andra föreningar. Då detta blivit en ganska kostsam verksamhet erbjuder ESSF numera andra föreningar Anbudet i digital form. De medlemmar i ESSF som önskar Anbudet i digital form kan anmäla detta till styrelsen.

Hur stor upplaga som produceras följer förstås medlemsantalet men har som mest uppgått till ca. 600 ex.

Då Anbudet är en tung post i budgeten har tidningen blivit föremål för en hel del diskussion under de senaste åren. Diskussionen har dock utmynnat i att tidningen har en viktig plats i föreningens verksamhet. Självklart skall den fortlöpande utvärderas och efter behov anpassas efter avnämarnas önskemål.

Vi i den sittande redaktionskommittén har börjat diskutera om föreningens planerade aktiviteter inte längre skall ses som en förstahandsuppgift för Anbudet, då ju föreningen informerar om dessa dels på hemsidan, dels på Facebook och genom e-post. För övrigt har vi fått intrycket att medlemmarna i allmänhet är tämligen nöjda med innehållet. Men, för att citera Gunborg Nyman, vi hoppas ”...att medlemmarna lider av skrivklåda och är villiga att dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser i samband med släktforskning”. Med andra ord, vi emotser fler ”spontana” bidrag till Anbudet.

För redaktionskommittén

Sven Kullman

BOKTIPSET

Bokomslag: Ewa Wilsson

Svälten

Det Facklitterära Augustpriset 2018 tilldelades Magnus Västerbro för hans bok Svälten. I den skildrar han hur en av de värsta naturkatastroferna som drabbat Sverige, missväxten under åren 1867–1869, skoningslöst skördade liv, initialt främst bland barn och åldringar men senare även bland de starkare. I Stockholm anklagade man de svältande för att själva ha orsakat sin nöd. Att politiska felbeslut och misstag ökade nöden talade man mindre om. De sociala spänningarna i Sverige stegrades och blev startskottet till den omfattande emigration som skulle komma att ske under de närmast följande decennierna.

I mitt tycke är boken mycket intressant och rent av spännande och ger en ingående bild av det svenska samhället under denna tid. Med andra ord bidrar den – trots allt – med ”mycket kött på benen” i vårt släkthistoriska arbete.

Sven Kullman

Intervjuer med mångåriga medlemmar

Under hösten 2019 gjorde redaktionen ett antal intervjuer med medlemmar, som varit med länge i föreningen. Vi ville veta varför de börjat med släktforskning, vad medlemskapet betytt för dem, vad de saknar idag och synen på föreningens framtid.

Margareta Bergqvist medlem sedan 1985

Margareta Bergqvist i Strängnäs växte upp i Eklången i Ärla socken och har sina flesta rötter i Sörmland, främst Ärla och Stenkvista men även på farssidan i Husby Rekarne. I

"Stenkvistaboken", en sockenbeskrivning från 1960-talet som hon ärvt upptäckte hon en anteckning vid fotot av ett gammalt par att de var hennes mors farmor och farfar och därmed var intresset väckt. På den tiden, mitten av 1980-talet, fick hon åka runt till pastorexpeditionerna och ta del av kyrkböckerna i original efter att ha undertecknat en tystnadsförbindelse. Inte sällan förvarades böckerna i skrubbar och garderober och var inte så lätt att läsa i trånga utrymmen, men det gav naturligtvis en särskild känsla att bläddra i dem.

Under 1990-talet hade ESSF ingen egen lokal i Strängnäs utan Margareta höll i den verksamhet som skedde på Strängnäs bibliotek och bevakade också släktforskarnas intressen. Biblioteket var då en naturlig samlingsplats före datorernas intåg och möjligheten att släktforska hemma.

Margareta tycker att släktforskning är en viktig del för att förstå vem man är, var man kommer ifrån och hur samhällsutvecklingen varit. Slakten är bara skelettet att hänga upp historien på. Och det har varit "vansinnigt roligt", särskilt att få kontakt med människor och den gren som försvann till Finland.

Margareta har gjort en sammanställning över slakten Lindebergs ättlingar i Sverige och Finland där hennes mormors far, född av okända föräldrar, fått sin plats.

För att "ge lite tillbaka" för allt roligt började Margareta

2002 dokumentera gravvårdar på Strängnäs Gamla kyrkogård (det blev 450 stycken) och att registrera döda (NÅDD, namn åt de döda) i Strängnäs stads- och landsförsamling under tiden 1901-1946 (drygt 3000 personer) för Sveriges Släktforskarförbunds räkning (dödskivan). Det blev många resor till landsarkivet i Uppsala för att se originalböckerna.

Inggärd Jensen medlem sedan 1986

Inggärd Jensens föräldrar kom från Enköping respektive Valbo i Gävletrakten. Hennes farfars far flyttade från Danmark till Enköping per båt.

Inggärd började sin släktforskning av nyfikenhet runt 1975, då hon bodde i Enköping. Hon gick en kurs för Gösta Brandberg och åkte varje lördag till Uppsala. Så småningom flyttade hon till Strängnäs där hon blev medlem nr 52 i ESSF.

Inggärd forskar mest hemifrån. Sin första dator fick hon köpa genom arbetet. En gång skrev hon ut hela sin forskning på en matrissskrivare på arbetsplatsen och det tog hela natten. Hon samlar sitt material i pärmar och använder programmet Holger.

Medlemskapet i vår förening ger henne en samvaro vid berättarkvällar och tematräffar. Hon har varit biträdande kursledare i många år. Numera saknar hon utflykter och resor.

Inggärd har gjort antavlor och gett bort till sina släktingar.

Ulla-Britt Svensson medlem sedan 2001

Ulla-Britt Svensson började sin släktforskning med att gå en kurs 2001. Hon har funnit att delar av släkten försvunnit till Amerika. Hon har fastnat för livsöden med oäkta barn och personer som drunknat.

Ulla-Britt har varit både kursledare och studiesamordnare. Hon har under en period tillsammans med andra i föreningen drivit ett skolprojekt där elever i högstadiet på sin fritt val-timme ägnat sig åt släktforskning. Hon har också deltagit i en utvecklingsgrupp i föreningen.

Ulla-Britt anser att gemenskapen i föreningen är viktig. Hon önskar att föreningen kunde marknadsföra sig bättre och visa sig mer offentligt, kanske genom utställningar. Hon har saknat resor.

Anita Carlsson medlem sedan 1992

Anita började släktforska efter att ha sett en annons hos ABF.

Hon har varit med och registrerat FVD efter att ha gjort ett studiebesök hos Nyköpings släktforskarförening för att se hur de hanterade sitt register.

Anita har varit sekreterare i föreningen 2 omgångar. Hon har också varit kursledare, främst på grundkurser men även på fortsättnings-, handskrifts- och Disgen-kurser. Hon var också en tid med och gjorde Anbudet. Hon har varit med på många resor: till Leksand, Emigrantinstitutet i Växjö, Sthlm stadsarkiv samt landsarkiven i Uppsala och Vadstena. Hon har även åkt till flera släktforsarmässor.

Släktforskningen har för Anita bidragit till att hitta nu levande släktingar. Att vara medlem i föreningen har oftast varit glädjefyllt och gett många nya vänner och bekanta. Hon saknar idag den sociala sammanhållningen och gemenskapen. Den största förändringen som skett är tillkomsten av alla databaser med digitaliserat material, som t.o.m. kan vara gratis.

Föreningens framtid, behövs den? Kanske för udda källor och material som inte har digitaliserats och t.ex. DNA-forskning.

Richard Attered medlem sedan 2002

Richard började sin släktforskning efter moderns död, då han hittade gamla brev och liknande. Han letade på nätet och hittade en bok, Smedsläkten Tolf - genom tre sekler. Richards morfar hette Adolf Erik Tolf och var smed. Detta satte igång hans forskning, som blev ett stort fritidsintresse. Han började med att gå en kurs och har nu upplevt den stora förändringen av den tekniska biten, från microfichekort till sökning online.

Richard har varit med i föreningens styrelse i 9 år varav som ordförande i 7 ½ år, haft många grundkurser, varit redaktör för Anbudet, ordnat och deltagit i resor, t.ex. till Släktforskarnas Hus i Leksand, landsarkiven i Uppsala och Vadstena, arkiv i Stockholm och till olika bruk. Han var även med och ordnade släktforsarmässan i Eskilstuna tillsammans med de övriga släktforskarföreningarna i länet. Som ordförande blev han kontaktad av amerikaner, som sökte sin släkt i Eskilstunaområdet. Han arrangerade också en släktträff för den besökande familjen.

Richard saknar idag den sociala gemenskapen och engagemanget. De, som ställer upp måste få någon form av uppmuntran, t.ex. julbord som var vanligt tidigare, en resa eller en utflykt. Föreningen behövs för att lära ut grunderna i släktforskning, som behöver nötas in, men framtiden är tveksam om föreningen inte syns och profilerar sig bättre och mer. Hur ska folk i allmänhet veta att det finns en lokal släktforskarförening, om vi inte syns i sociala medier? Det är främst genom kurserna vi värvar medlemmar och det är medlemmarna som gör föreningen. Vi behöver också yngre medlemmar.

Sammanfattningsvis kan sägas att det, som gett dessa medlemmar mest, förutom den rena släktforskningen, är den sociala gemenskapen, som funnits i föreningen. Alla sorters träffar, utflykter och resor har varit väldigt uppskattade. Det som saknas idag är just utflykter och resor samt en utökad marknadsföring av föreningen.

Redaktionen / Åke Ellin

Min resa som släktforskare

Under många år hade jag funderat på att börja släktforska, det var bara ett litet aber – att få tiden att räcka till med arbete, tonårsbarn och hushållsarbete.

I september 1986 fick jag veta att det skulle ordnas en släktforsarkurs för nybörjare i gamla soldathemmet i Strängnäs. Det nappade jag på och anmälde mig. Kursledare var Valdemar (Valle) Larsson.

Vid första kurstillfället sa Valle att om man inte klarade av att hitta en mördare eller annan brottsling i släkten så skulle man hoppa av direkt!! Ingen gick ut från lokalen!

Näväl snart nog fick vi en stencil med 2 rutor överst på papperet, där skulle man fylla i far till vänster och mor till höger och under dem skrev man in alla barn med det äldsta först!

Längst fram på en pall i rummet stod det en typ av projektor med en stor filmrulle på som man kunde veva fram. Det var en mikrofilmsrulle med husförhörslängd över Länna i Sörmlands län. Jättebra för min del skulle det visa sig!!

Kursen startade i september och var avslutad den 1:a december. Då behövde inte Valle sina filmrullar längre utan lånade ut dem till mig! Det var ju toppen att ha alla rullar hemma, bara att "kasta" sig över dem på nätter och lediga dagar! Min morfar är född i Sörby i Åker, det ligger på gränsen till Länna och båda hans föräldrar är Lännabor sen långt tillbaka i släkten!

Min dåvarande man Börje lyckades få tag på en gammal projektor som han byggde om så att jag kunde vända på den och sätta fast en tom och en full filmrulle att snurra på med en liten vev.

Jag "avverkade" morfar med en farlig fart, för jag hade nog egentligen tänkt starta med min fars sida som jag var mer nyfiken på. På den tiden fanns det inte filmat material närmare i tid än ca 1890-tal. Jag fick vända mig till pastorexpeditionerna som vanligtvis hade sina böcker kvar hos sig.

I februari 1987 skrev jag ett brev på min gamla Halda "Till pastorsämbetet i Katrineholm. Önskar om möjligt upplysningar om mina avlidna anhöriga som under sin livstid var bosatta i Katrineholm....."

Näväl svaret kom och jag kunde fortsätta min forskning, men nu fick jag vända mig till biblioteket i Strängnäs och

beställa filmrullar från SVAR, så blev jag välkommen som kund hos SVAR i Ramsele!

Jag satt hemma med ett vitt lakan uppspant på väggen och tittade på filmerna halva nätterna, det var ju så spännande att se om jag lyckades veva fram något om familjen.

Vilket år man gick över till mikrofiche minns jag inte, men när det skedde så köpte jag ett "åbåke" som stått i en lagerlokal och var ombyggd för att hantera kyrkböckernas mikrofiche.

Så småningom kom jag på att det på biblioteket i Eskilstuna fanns tillgång till hela Sörmlands läns kyrkoarkiv, det var ju toppen att kunna sitta där och forska på lediga dagar, jag arbetade som sjuksköterska, hade lediga vardagar då och då.

När sidan på fars sida var noterad, var det dags att fortsätta med mormors anor. Hon var född vid Hesselbyholms gård i Fogdö socken i Sörmland. Än en gång hade jag tur, biblioteket i Strängnäs hade kort som man fick låna från alla socknar inom Strängnäs kommun!! Ingen väntan på SVAR och ingen kostnad! Toppen!! Bara att köra på!

Jag har ett fotografi på mormors mor och far utanför en liten stuga, som var belägen i närheten av Hesselbyholm, men var fanns stugan? Jag frågade hembygdföreningens dåvarande ordförande Bernt Jonsson, om han visste var Larslund låg. Nej det kände han inte till. Men han tittade på en gammal karta och kunde där se var det hade legat. Vi fick oss en ordentlig skogs promenad innan vi hittade grunden, men vi fann den!!

1989 fanns fortfarande kyrkböckerna kvar i Vansö präst-

gård. Jag tog en cykeltur dit, knackade på och frågade om jag fick titta lite i dödboken. Jag undrade vad min mormors mor och far dog av? Jodå, jag var välkommen in och den jättestora boken togs från hyllan. "Sitt så länge du vill" sa prästen och gick ut från rummet. Snart fann jag att fadern dog av "äggvita" och modern av sockersjuka.

Allt gick med en rasande fart ner till ca 1700-talet, men vad skulle jag göra nu då? Börje, min dåvarande man, hade börjat forska lite grann, men han tappade sugen så jag fortsatte med hans släkt som fanns i Uppland och Sörmland.

Under en semestertripp i början av 1990-talet tog vi en tur till Kårsta och tittade på kyrkogården där Börjes farfars fars och mors grav fanns. Men var hade de bott? Vi knackade på i ett hus, ett äldre par öppnade och vi ställde vår fråga om huset. "Jodå lille David, Börjes farfars far David Wallbom, kommer vi ihåg, han bodde med sina föräldrar i det vita huset där borta. Vill ni ha kaffe, så kan vi berätta mera!!" Vi fick då veta att i en av sommarstugorna fanns en fosterdotter till en bror till lille David och hon var där nu!

Det var på Börjes farfars sida, på farmors sida var det Åker i Sörmland som gällde, så nu kunde jag återigen använda mig av bibliotekets hemlånning!! På Börjes mors sida hamnade vi i Gåsingetrakten. Där gjorde vi också ett besök och tittade på Hallsborgs gård, blev inbjudna till nuvarande ägaren och fick en härlig historia om gården och folket som levt där tidigare.

I en skrift framtagen av Åkers IF och Gåsinge-Dillnäs Hembygdsförening fanns det en artikel om mannen som levt i "Svanströmsstugan" som var belägen straxt SO om Hallsborg på dess ägor. Numera finns bara grunden kvar efter stugan som var 5,5x4,5 m. I stugan bodde Lars August Lindkvist, som vanligen kallades Lars Svanström. Det var en mix av avlidna hustrun Christina Carolina Svanströms och hans efternamn, som orsakade felaktigheten. Det var en undantagsstuga till Hallsborg, som Lasse och hustrun tidigare ägt men som ärvdes av en dotter och måg när hustru Christina dog. Lasse hade också en hushållerska som hette Maja, hon fick gå under namnet Lasse-Maja. Ett tag hade Lasse en ko och höns. När uthuset ruttnade ner flyttade Lasse in kon i den lilla kammaren och hönsen fick bo hos Lasse i köket. Det var mycket fattigt i stugan. Lasse band kvastar som han sålde på bygden. Han hade också en tiggarpåse med sig. 1915 hade Lasse fått nog av jordelivet och hängde sig i fattigstugan där han då bodde.

På 1990-talet kom jag i kontakt med datorernas värld men ännu fanns det inga kyrkböcker att finna där. Jag fick

fortsätta med mina kort ett tag till!!

1990 redovisade jag för första gången min släktforskning för mina kusiner på en kusinträff, det fick ett mycket positivt mottagande och många "det hade jag ingen aaaaaning om".

I mitten av 1990-talet hade jag en ny man, så det var bara att ta tag i hans anor. Hans far har anor från Ärla och vid ett tillfälle så satt jag på biblioteket och letade efter en soldat. Vid läsapparaten bredvid mig satt en kvinna med pärmen över Ärla, så jag frågade lite försiktigt om jag kunde ta det kort jag behövde, nej blev svaret det är det kortet jag har här, vem söker du? Jag nämnde soldatens namn och det visade sig vara samma "gubbe" vi letade efter!!! Kvinnan var Margareta Bergqvist och det visade sig att hon var släkt på långt håll med min man!

På 2000-talet hade jag två stora pärmar med anor i rakt nedstigande led på papper. Nu fick jag veta att det fanns ett program som hette DISGEN, där kunde man lägga in sina anor med bilder och allt och följa deras flyttningar genom landet på en karta. Men det var inte bara att köra på där insåg jag snart! Det fanns en nybörjarkurs i Eskilstuna Strängnäs släktforskarförening så det var bara att anmäla sig, det var Anita Carlsson som var kursledare och hennes man Arne var "hjälpreda".

Så blev jag då medlem i ESSF år 2004.

Det blev en mycket positiv upplevelse att få delta i de aktiviteter som ordnades. Jag hade aldrig satt min fot på ett arkiv tidigare, men följde nu med på en resa till Arninge. Det blev en helt ny värld som öppnades. Därefter har jag passat på att åka med på de resor till arkiv som anordnats både till Uppsala och Stockholm. Tyvärr har det ju tunnats ur med resor, men hoppet.....

Så småningom blev jag lokalvärdinna i ESSF-lokalen i Strängnäs. Jag fick frågan om jag ville bli kursledare och efter att ha varit biträdande åt Kerstin Nilsson, så tog jag mig an några grundkurser i släktforskning. Många av mina elever är nu medlemmar i föreningen. Jag hade en perfekt biträdande läromästare i Gunilla Thörne som verkligen kompletterade mig gällande forskning i Stockholm. Det var en trygghet att ha henne på plats!!

Under en resa från arkivet i Uppsala, satt det en dam bakom mig i bussen som med stor iver berättade för sin stolsgranne vad hon hittat i arkivet, en barnamörderska, och du förstår.....

Jag kände att hon hade ett otroligt behov av att få berätta sin historia och vad hon funnit. När jag träffade Kerstin Nilsson så berättade jag om min upplevelse i bussen och undrade vad hon tyckte om att anordna berättarkvällar i föreningen,

så att man kunde få ge uttryck för vad man funnit.

Om minnet inte sviker så var det 2014 vi startade med dessa trevliga kvällar.

Vi hade nu också börjat skriva in födda-vigda-döda i Strängnäs kommuns olika socknar, det arbetet pågår fortfarande, det är ett gigantiskt jobb och tyvärr så klarade inte mina handleder av allt skrivande så jag är bara "skyldig" till födda i Länna.

Jag har gjort några släktforskningar på uppdrag av vänner och bekanta under årens lopp, det är ju så att det blir som en

drog, jag måste kolla!!

Numera gör jag enstaka släktträd till familjen. Men släktforskning tar aldrig slut, jag borde åka till en massa platser och jag har en familj som jag inte hittat döttrarna till, men det kommer!

Jag blev ombedd att skriva några artiklar till vår tidning Anbudet och upptäckte då att det var väldigt roligt att skriva, snart var jag en i redaktionen och på den vägen är det!!

Släktforskning är ett livslångt projekt, det tar aldrig slut!!

Lena Sundin Andersson

Gravstensinventeringen

Sedan slutet av 1970-talet pågår i Sverige en inventering av gravstenar. Föreningen Genealogisk Ungdom startade inventeringen och sedan 1986 har inventeringen fortsatt i Släktforskarförbundets regi.

Inledningsvis var det endast gravstenar från tiden före 1900 som skulle ingå i inventeringen, men senare sattes gränsen vid 1940. Numera inventeras alla gravstenar.

Några enskilda medlemmar i vår förening började redan 1989 och fr.o.m. 2008 startades en grupp i föreningens regi. Då mättes stenarna och alla mått skulle anges och även vilket material stenen var av.

Alla uppgifter dokumenterades och stenarna fotograferades och skickades in till förbundet för registrering.

Fr.o.m. 2012 skulle samtliga gravar inventeras och då fick vi även registrera dem i datorn själva.

Senare togs mätningen bort och då byttes namnet från Gravvårdsinventering till Gravstensinventering och då skulle endast de personer, som står på stenen noteras. Tidigare registrerades alla tidigare gravsatta i graven. Inventeringen pågår fortfarande med kompletteringar.

Fotografering av gravsten, bra att ha med paraply för att få bättre ljusförhållanden

Säsongsavslutning med gräddtårta i Ärla 2010

Under årens lopp har minst 30 personer i Eskilstuna och Strängnäs deltagit i inventeringarna. Inventeringen har inte bara inneburit arbete utan även haft en stor social betydelse. Speciellt glada kaffestunder med trevlig samvaro, så som framgår av bilden ovan.

Deltagarna har träffats ute på kyrkogårdarna i stort sett en gång i veckan under sommarhalvåret. Under vintern har vi träffats i lokalen för registrering. Totalt t.o.m 2019 har vi registrerat c:a 35.300 gravar, varav i Eskilstuna 27.400 och i Strängnäs 7.900.

Släktforskarförbundet uppmärksammade vårt idoga arbete vid Släktforskarlagarna i Köping 2013 och tilldelade då föreningen pris i kategorin "Årets arbetsinsats" med bl.a. motiveringen "Arbetet ni utför är en kulturgärning av stora mått, som förbundsstyrelsen gärna vill premiera".

Inger Lindgren
text & foto

Registervårdsgruppen

Registervård, vilket konstigt namn på ett gäng släktforskare som översätter texten i kyrkböcker till ett i datorer sökbart medium. Vi håller alltså inte på med städning i ett gammalt dammigt arkiv, vilket låter mer som registervård.

Kanske är det fel person som skriver den här artikeln, jag har inte varit med från starten av gruppen. När jag 2007 började så var min motivering att lära mig läsa vad som stod i kyrkböckerna, framför allt Födda, Vigda och Döda (FVD). Vid den tidpunkten så var vi ett ganska stort gäng som slet med att läsa och skriva in data i programmet Excel, enligt mallar som är framtagna av Sveriges Släktforskarförbund. Dessa mallar, olika för F, V, och D, utgör grunden för att få fram ett sökbart medium (CD-skiva eller USB-minne).

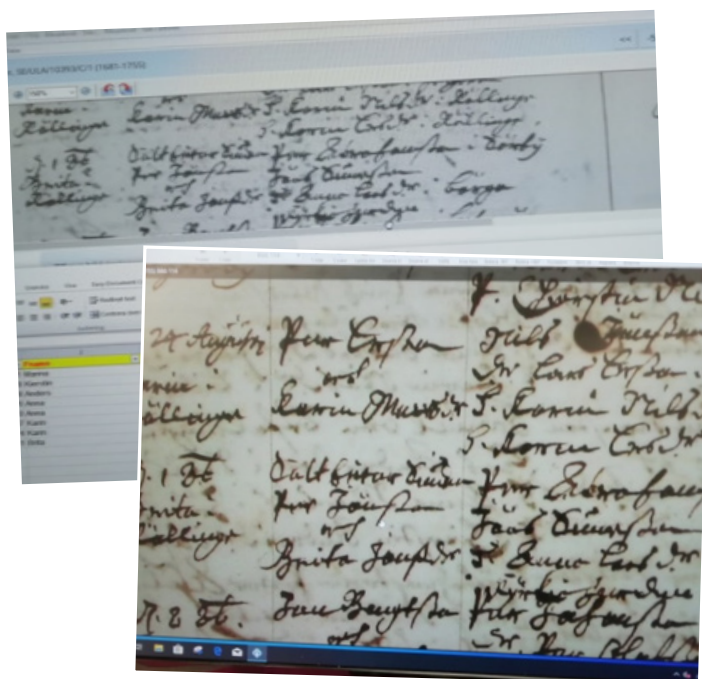
Varje rad i en mall representerar en person med dennes data. Det är ca 15 till 20 olika saker som skrivs in i raden.

Tillkomsten av CD-skivan har en lång bakgrund. Det startade för många år sedan med att ett antal medlemmar i föreningen kopierade kyrkböckerna till pappersformat.

Nästa steg var att kyrkböckerna registrerades i ett gammalt program som heter PC-file. Därefter gjordes en konvertering från PC-file till Microsoft Excel inklusive en kontrolläsning. Vi fick även kortlådor från stadsbiblioteket i Eskilstuna. Via till mig muntlig överföring så hade Bror-Erik Olsson haft hjälp av ett antal arbetslösa personer att skapa dessa kortlådor över FVD i Eskilstuna (ca. 250 000 kort). Även dessa kort skrevs in i Excel varvid ett antal dubletter uppstod.

Sista steget är nu en överföring från Excel till CD-skivan eller "USB-minnet". Det har varit ett omfattande arbete med många personer inblandade och fel kan naturligtvis förekomma.

Under tiden jag har tillhört gruppen så har vi producerat ett antal utgåvor, först på CD och numera som USB-minnen. Vi är nu uppe i utgåva nr 5. Den senaste utgåvan innehåller FVD inom Eskilstuna kommun fram till år 1942 och ett antal församlingar i Strängnäs kommun. Strängnäs är långtifrån klart, det kommer att ta ett antal år innan det kan betraktas som färdigt. Just nu är vi en grupp i Eskilstuna som träffas varje måndag under våren och hösten. Vi har även haft en grupp i Strängnäs under en tid, men den har upphört. En vanlig måndag så hinner gruppen med totalt något hundratal poster, beroende på svårigheterna att tyda kyrkböckerna.

Bilden visar en text från en födelsebok från 1700-talet.

Gruppen fortsätter träget med detta arbete med koncentrationen på Strängnäs församlingar.

Intäkter från försäljningen av CD-skivor och USB-minnen har gynnat föreningen.

Dessutom har föreningen sålt sina Excel-filer till Arkiv-Digital, vilket även det tillfört föreningen ett betydande belopp.

På vår senaste utgåva (5) finns:

Födda 218 586 poster

Vigda 137 290 poster

Döda 143 765 poster

Totalt 499 641 poster

Alltså nästan en halv miljon livsöden från kyrkböckernas begynnelse till år 1942.

Vid "pennan".
Christer Fredriksson

Storjägaren - Björnjägaren i Ovansjö

Johan Kjellberg

Jag fick för några år sen i min ägo handlingar, tidningsurklipp och en berättelse om jakthistorier som rörde min släkting Johan Kjellberg. Jag tyckte hans levnadsberättelse var så intressant och vill här dela med mig av den. Johan Kjellberg är min mormors morfars far.

Johan föddes i Lerhyttan, Husby, Dalarna år 1800. Hans föräldrar var Anders Andersson född 1774 och hans hustru Stina Ersdotter född samma år. De fick två barn, Anders och Johan.

Johans stora intresse från 13 års ålder var att vistas i skogen och att jaga rovdjur. I början blev jakten inte så framgångsrik, men när han skaffade sina hundar blev resultatet bättre.

År 1821 flyttade Johan till Ovansjö socken i Gästrikland. I samband med flytten tog han sig namnet Källberg. Han fick arbete på Westerbergs herrgård, först som dräng och sedan som dagakarlar. Johan träffade där sin fru Maja Greta, en trädgårdsmästardotter från Stjärnsund. De gifte sig och fick en son som fick namnet Jan-Erik.

Efter några år blev Johan skogsvaktare, ett arbete som måste ha passat honom perfekt. Den lilla familjen bodde kvar till 1839 då de flyttade till Kungsgårdens herrgård. Dit flyttade samma år även Johans föräldrar från Lerhyttan. Johan blev rättare vid herrgården.

Sonen Jan-Erik gifte sig 1844 med Brita-Lisa Pierrou från Uhrfors Bruk och även hon flyttar in till herrgården.

År 1847 i december dör Johans far 73 år gammal. Två år senare dör även Johans mor och så även hans hustru Maja Greta. Hon blev 55 år gammal.

Nu var det dags att bryta upp och flytta från Kungsgårdens herrgård. Johan och hans son byggde ett hus på Knaperåsen, Åsens by, Ovansjö. Det fick namnet Källbergska gården. Johan blev nu mjölnare vid Åsens kvarn, som han övertog efter den gamle ägaren. Kvarnen låg blott ett stenkast från den nya bostaden. Johan tillbringade resten av sitt liv tillsammans med sin son och hans familj i detta hus.

Barnaskaran växte, Jan Erik och Brita-Lisa fick sju barn. Deras förstfödda dotter, Maria Charlotta född 1845 är min mormors mor.

Sonen Jan Erik dog 1898 på Källbergska gården. Efter hans död övertogs gården av min mormor och morfar Katarina och Olof Vestberg som är på fotot med sex av sina barn. Flickan med rosetter i flätorna är min mamma Karin.

Johan Kjellberg har själv delat upp sina fällda byten efter sina hundar. Den första hette Chasse (som betyder "jakt" på franska). Med honom sköt och fångade han två björnar, 110 lodjur samt ett stort antal rävar, mårdar, uttrar och annat

småvilt som han inte höll räkning på. Det finns inga bilder på Johan, men det finns tecknade illustrationer från hans jakter på björn och lo som är gjorda av Knut Flaen.

Mellan åren 1839-1842 hade han ingen hund utan fängade sina byten med saxar av olika slag. Det blev 6 björnar och en mängd rävar. Det var tillåtet att använda dessa fångstredskap på den tiden.

Han berättar själv så här, hur han blev av med sina hundar.

"Vid jultiden 1854 hade hundarna en natt kommit ut och förblevo borta. Jag måste ut och söka efter dem och påträffade deras kvarlevor i en skogsbacke ej långt från mitt hem. Snön var tilltrampad av hundar och vargar och det syntes att mina pojkar, ej utan skarp strid, fått sätta livet till".

Lyckligtvis hade jag två ättlingar till de stupade hundarna, vilka ärvt sitt hat till skogens vilda djur. Badin och Storm hette de. 3 björnar, 4 vargar och 28 loar fälldes med dessa hundar. Badin, som var en stor grov hund, stupade på ärans fält, när han kom i kamp med en gammal björn, som blivit uppdriven ur sitt ide."

Den andre hunden, Storm, levde med blesyrer liksom Johan själv gjorde. Johan ville inte själv göra sig av med hunden, utan den blev bortlämnad till en jaktkamrat som sällskapshund, men efter att Johan hade varit där på besök, så rymde hunden hem och satt troget vid sin husses sida.

Johan har i sin egen berättelse, målade, beskrivit sina jakter på björn och lo. Här kommer en berättelse från en lojakt. Jag citerar från tidningen Jaktkamraten Nr 37 1990:

"Lon var hårt ansträngd av den gamla hunden Storm och hans två unga avkomlingar. Sittande utdelade lon snabba slag för att freda sig mot de alltmer aggressiva hundarna, som nu hade märkt att deras husse, den gamle jägaren Johan Kjellberg kom till hjälp. Han skrek högljutt för att freda sina fyrbenta vänner från lodjurets skarpa klor och farliga bett. En strid på liv och död. Till sist hade lon kastat sig på ryggen för att möta antagonisternas våldsamma attacker.

Johan slängde sin bössa, som han ändå inte kunde använda i slagsmålet.

Han grep tag i ett par smågranar som stöd och försökte få in ett stövelförsatt ben mellan de stridande och skilja dem åt. Det misslyckades. Lodjuret hade bitit sig fast i stöveln.

Johan ropade på sina jaktkamrater för att få undsättning. Hundarna tjöt av sina blesyrer.

Äntligen kom Kjellbergs son och en annan jägare tillstädes. De ingrep med yxan och gjorde slut på lohannen. Djurets kraftiga hörntänder hade trängt in och fastnat i den grova stövelklacken. Allt detta hade hänt på några få minuter enligt vad Kjellberg har berättat. Jakten hade skett på ett bergstrax norr om sjön Hinsens i Svärdsjö socken".

Johan berättar vidare om sina björnjakter, som han har skrivit ner med dåtidens ordval.

"Nu vill jag berätta något om mina jakter. Den största björn jag skjutit var en gammal hane, vilken jag fällde 1851 utan stort besvär. Min hund hade fått upp honom och skällde ståndskall. När jag kom honom på 100 stegs avstånd lade jag till ögat och siktade under vänstra bogen. Som skottet small, högg björnen tag i en närstående fura, men släppte taget och vände benen i vädret, samt hade inom en minut ej minsta tecken till liv. Han vägde omkring 30 lispund." (30 lispund är ca 250 kg)

"Ett par gånger har jag varit ute för äventyr med björn.

En gång fick jag bud att Ockelbofinnarna spåret en björn endast en halv mil från Åsens by.

Jag gav mig då åstad, medtagande min son och mina hundar. Vi hunno upp nalle på en tallhed, och när vi fingo se honom, fyrade vi av bägge två, men då hållet var långt träffades han endast i baken. Han begav sig då till ett snår, där hundarna fingo stånd på honom. Min son, för vilken kulan fastnade i pipan, då han skulle ladda om, blev efter, men jag skyndade fram till snåret och fick se björnen ligga på 10 steg. Jag siktade åt hjärtat och fyrade av med god verkan, ty en blodsstråle sprutade fram, där kulan träffat. Men björnen reste sig häftigt och rusade på mig, samt högg med ramen efter mig. Lyckligtvis fick han ej tag i mer än mössan, ty jag kastade mig åt sidan. Nu sprang björnen åt det håll där min son var. De möttes vid en berghäll, min son gav sig undan, men sköt bakom sig och träffade nalle i vänstra frambenet, som gick av. Björnen hoppade nu på tre ben och stannade ett stycke därifrån. När vi ånyo hunno upp honom, stod han stödd mot en berghäll. Vi gävo honom 4 skott, så att han föll ner. Jag sprang då fram och stötte kniven i honom men han fortsatte att sparka och leva en god stund. Någon så seglivad björn har jag ej sett."

Vidare skriver Johan om sina jaktminnen;

”En annan gång var jag ute för äventyr fast jag ej var på jakt. Det var pingstmorgonen 1850. Jag var till skogs för att leta efter får som kommit bort. När jag kom till det ställe där jag sett fåren förut, blev jag, på andra sidan en kärrpuss, varse tre hästar, som mig tycktes. Men i samma ögonblick rusade de efter mig, och jag fann då, att det var tre stora björnar. Klent var jag utrustad, ty jag hade intet annat vapen än en riskvist. I min förskräckliga tillvaro slog jag från mig med den, då björnarna voro nog beskedliga att vända om, men inom några ögonblick kommo de ånyo emot mig. Jag fattade då skyndsamt tag i en gran och klängde upp i den ett gott stycke. Björnarna svängde nu mumlande omkring trädet, då jag bröt av kvistar, vilka jag kastade ner på dem, samt hojtade och ropade. Till sist lommade de av och när jag kommer ner, fick jag se huru det hängde ihop. De hade slagit nio får och ville fösa bort mig från våldsplatsen.”

Vid midsommartid år 1858 hade Johan Kjellberg och hans son gillrat två björnsaxar på Stocksbo utskog. Skogvaktaren i Ovensjö hade samtidigt förlorat sin hund. Ett par grannar till skogvaktaren fann hunden död i närheten av de utlagda saxarna och med ett skott i huvudet.

Hundägaren stämde de båda Kjellbergarna till tinget. De hade inte ordnat med kungörelse eller satt upp anslag i sockenkyrkan om utplacerade fångstredskap. Ett lagbrott på den tiden. Skogvaktaren begärde även ersättning för hunden med 300 riksdaler. Han gjorde gällande att hunden först hade fastnat i saxen och sen avlivats. Den var förvisso av ”förnämlig ras” enligt ägaren.

De åtalade bestred anklagelserna och menade, dels att det gällde en ”vanlig bondhund”, dels att de inte kände till att kungörelse var nödvändig.

De fick efter övervägande i Hovrätten, endast böta sju riksdaler och femtio öre för missad kungörelse, men behövde inte betala skadestånd för hunden.

Under slutet av Johans levnad låg han rätt lång tid till sängs. Nere vid fötterna i sängen låg också hunden Storm.

En dag då husbonden kände sig dålig, sade han till hunden: ”Inte vet jag hur vi ska göra med dej Storm, nu då jag slutar min levnad snart!

- Vi får väl skjuta dig också!”

Hunden lyssnade intensivt och såg med stora ögon på sin husbonde. Efter någon stund hoppade hunden ner från sängen och ville ut. Sedan dess var han spärlöst försvunnen. Trots omfattande efterforskningar fann man honom aldrig mer.

Johan Kjellberg dog den 14 november 1862. I hans bouppteckning finns upptaget som första anteckning, hedersbeviset, den silverbägare han fått av Dalarnas Jägarförbund för lyckade björnjakter, till ett värde av 16 riksdaler.

Sammanlagt hade Kjellberg skjutit och fångat 19 björnar, fyra vargar, 183 lodjur samt ett stort antal mindre rovdjur. I genomsnitt hade han oskadliggjort mellan fyra och fem lodjur årligen och en björn vartannat år under 38 år. Det rörde sig troligen om hårda och slitsamma jakter. Ett femtiotal älgar har även fallit för hans primitiva vapen.

I Ovensjö socken utbetalades skottpengar för avlivade rovdjur från slutet av 1700- talet till 1832-33. För björn, varg och lo var beloppen tolv, respektive nio och sex riksdaler. Senare höjdes beloppen väsentligen. För en fullstor björn fick man 100 och för en årsunge 33 riksdaler.

Man kan undra hur han hann med sina jakter då han samtidigt hade sina arbeten på Västerbergs herrgård, Kungsgårdens herrgård och vid Åsens kvarn.

Man talar än i dag i gränstrakterna mellan Dalarna och Gästrikland om Johan som den legendariske storjägaren, vars motsvarighet inte är så lätt att finna.

Händelser och illustrationer är tagna ur tidningen Jaktkamraten Nr 37 1990 Gästrike - Dalarna.

Numret handlar om storjägaren Johan Kjellberg.

Johan Kjellberg är även omnämnd i en tidningsartikel som Björnjägaren i Ovensjö och är tilldelad en silverpokal av Dalarnas Jägarförbund för sina lyckade björnjakter.

Källor

Arkiv Digital

Tidningen Jaktkamraten Nr 37 1990 Gästrike – Dalarna.

Tidningsartikel, Björnjägaren i Ovensjö.

Björn och Lodjursskytten, Johans egen nedskrivna berättelse om sina jaktupplevelser.

Ett stort tack till mina kusiner Sören och Bo Vestberg, från Kungsgården respektive Stockholm för er medverkan i min forskning.

Ingela Fängström
(ingela.fangstrom@hotmail.com)

Bildkavalkad

från några träffar och aktiviteter under våra 40 år

Flytt från Stadsarkivet till lokalen vid sjukhuset 1997. Bild ESSF

Föreningen anordnade resa till släktforskmässan i Karlstad 2014. Bild Lena Sundin Andersson

Registrervårdsgruppen i Eskilstuna 2011. Bild Leif Lindbom

Julbord för föreningens funktionärer 2012. Bild Lena Sundin Andersson

Föreningen anordnade en bussresa i Sörmland 2015. Bild Lena Sundin Andersson

120 trappsteg upp till Stockholms Stadsarkiv. Kämpigt men belöningen väntar. Bild Lena Sundin Andersson

Sörmländska släktforsarmässan, ett samverkansprojekt med de andra släktforskarföreningarna på Munktellarenan i Eskilstuna 2012.
Bild Lena Sundin Andersson

"Prova på-tillfälle" för icke släktforskare under släktforscardagen på Muleteum i Strängnäs 2012. Bild Lena Sundin Andersson

Mätta, nöjda och i spänd förväntan på lotteridragningen.
Bild Lena Sundin Andersson

Resa till Uppsala landsarkiv har anordnats flera gånger, här 2012.
Bild Lena Sundin Andersson

Luntor och vita handskar, här gäller det att leta. På Uppsala landsarkiv 2012. Bild Lena Sundin Andersson

Lycka när man hittar ett fynd. Resa till Krigsarkivet i Stockholm 2016.
Bild Lena Sundin Andersson

Registervårdsgruppen i Strängnäs 2014.
Bild Lena Sundin Andersson

Dåtid möter nutid. Mikrofilm-läsare på Uppsala landsarkiv 2011.
Bild Lena Sundin Andersson

Termin avslutning, redaktionens utflykt till Sundby sjukhus gamla kyrkogård i Strängnäs 2018. Bild Lena Sundin Andersson

Vilken bok slår den här? Från Vadstena landsariv 2013. Bild Lena Sundin Andersson

Till Multeums chef i Strängnäs överlämnades hans antavla 2012. Bild Lena Sundin Andersson

Registrervårdsgruppen i Eskilstuna 2011. Bild Leif Lindholm

Utflykt med ångbåten Gerda

Ångbåten Gerda

Utflykt med ångbåten Gerda på Näshtalsjön. Arne Carlsson agerade eldare. Bild ESSF

Nybörjarkurs på Nicandergatan i Strängnäs 2013.
Bild Lena Sundin Andersson

Nybörjarkurs i Strängnäs 2014

Årets högtid för släktforskare. Många besökare samlade på släktforskarmässan i Örebro 2010. Bild Lena Sundin Andersson

Registervårdsgruppen i Eskilstuna 2011.
Bild Leif Lindholm

Det finns andra arkiv än Riksarkivet. Strängnäs Tidnings arkiv i Strängnäs 2016. Bild Lena Sundin Andersson

Utflykt till Botvidstjällen där tre hänader möts 2002. Bild ESSF

Ordförandebyte 2003. Arne Carlsson lämnar över klubban till Sven Kullman. Bild ESSF

Lokalbyte i Eskilstuna

Som alla vet från höstmötet i oktober så fattades ett beslut om att säga upp föreningens lokal på Dambergsgatan i Eskilstuna. Skälet var helt och hållet ekonomiskt.

Eje Lantz och Rolf Åberg vid flytten från Dambergsgatan

En flyttgrupp bildades bestående av Eje Lantz, Rolf Åberg och Gun Sundberg. Gruppens uppgift var att se till att lokalen var utrymd och städad till den 1 februari, då hyreskontraktet gick ut. Med hjälp av och under ledning av Christer Fredriksson bestämde Rolf och Eje vad som skulle flyttas med till det nya stället i Medborgarskolans lokaler. Detta i form av datorer, bord, stolar, skrivbordslampor etc allt medan Gun gjorde listor på alla inventarier och förberedde loppisen. Den hölls en torsdag strax före jul och många medlemmar tittade in och försåg sig med böcker, pärmar och diverse prylar. Stolarna såldes till en förening och kopiatorn till en annan. En tredje förening passade på att köpa bord och städprylar. Det otroligt tunga kassaskåpet förbarmade sig en privatperson över mot att transportera det från lokalen. Christer skickade ut en önskan till alla medlemmar om hjälp med flytten, men tråkigt nog dök bara två personer upp.

En bit in i januari gick flyttlasset med allt från den nu överfyllda datasalen samt ett stort skåp. Det blev ett tungt jobb för flyttgänget. Med hyrd bil fick de köra flera gånger. Trots införskaffat tillfälligt parkeringstillstånd fick vi klagomål från en P-vakt. Sedan var det Christers stora och tidsödande arbete att i den nya lokalen ställa i ordning allt. Alla datorer skulle ställas upp och kopplas in. Under tiden fortsatte de andra två med att tömma lokalen på det som återstod från loppisen. Det blev många turer till ReTuna där

även Rickard Attered var behjälplig. Gun skötte kontakterna med fastighetsägaren och städfirman och ordnade med nycklar och annat.

Och på släktforskningens dag den 18 januari slogs portarna upp för det fyrtiotal medlemmar som tittade in efter att ha varit på Eskilskällan och lyssnat på Oskar Nilssons föredrag om soldatlivet på Malmahed. Stämningen var god och fiket hade strykande åtgång. På tisdagen därefter var det dags för det första öppna huset för medlemmar. Rolf och Eje myste över att verksamheten var igång igen. Vid datorerna satt koncentrerade släktforskare och dagens lokalvärd Rickard Attered var på pass för frågor. Och snart är det dags för övriga aktiviteter och vi hoppas att medlemmarna vill delta i dem.

Gun Sundberg
text & foto

Camilla Pettersson, vår kontaktperson på Medborgarskolan

Vår nya lokal på J A Selanders gata 1

Kalendarium för ESSFs aktiviteter i Eskilstuna våren 2020

Aktivitet	Datum	Dag	Tid	Plats	öreläsare/Stödperson/Ämne
Tematräffar	28 jan 11 feb 10 mars 14 april	Tisdagar	13-15	Lokalen Eskilstuna	Runar Hortlund och Birgitta Karlsson: Vi som använder dataprogrammet Disgen hjälper varandra att föra in våra släktforskningsrön.
Tematräffar	30 jan 27 feb 26 mars 23 april	Torsdagar	14-16	Lokalen Eskilstuna	Jan Netzel: Vi som använder dataprogrammet MinSläkt hjälper varandra att föra in våra släktforskningsrön.
Berättarkväll	5 feb	Onsdag	18-19.30	Lokalen Eskilstuna	Tuomo Haapala: Ett DNA-prov blev till ett riktigt äventyr! Hur formar arv och miljö oss?
Tematräff	25 feb	Tisdag	14-16	Lokalen Eskilstuna	Kerstin Nilsson berättar om hur DNA tas och varför och hur man kan förstå något av det som framkommer.
Tematräff	17 mars	Tisdag	13-15	Lokalen Eskilstuna	Marie Cypriansen presenterar olika datorbaserade släktforskningsprogram för dig som vill registrera dina släktforskningsfynd.
Berättarkväll	30 mars	Måndag	18-19.30	Lokalen Eskilstuna	Marie Selander, nybliven medlem, berättar om hur hon hittat en för henne obekant farbror och om sin farmors okända historia.
Visning med föreläsning	23 april	Torsdag	15-16	Eskilskällan, Biblioteket	Släktforskning i arkiven. Oskar Nilsson visar vad arkiven kan erbjuda.
Utflykt	3 maj 4 maj	Söndag och Måndag	13.30 - 15.30	Rinkesta och Granhult i Ärla	Hällarens veteranjordbruk har skapat ett museum över gångna tiders redskap och boende. Förhandsanmälan krävs för max 25 personer per gång. Samåkning. Fika finns på plats. Se sid 35 för mer info.

ESSF Eskilstuna: Medborgarskolan, J A Selanders gata 1, Eskilstuna
Eskilskällan, Biblioteket Eskilstuna

Kurser Eskilstuna Medborgarskolan, J A Selanders gata 1

Släktforskning grundkurs: Vänder sig till dig som nybörjare för att få de rätta grunderna för en givande forskning. Datorvana behövs. Kursen startar på angivet datum eller när den är fulltecknad!

Måndag	17:30 - 20:30	Grundkurs Richard Attered/Gunilla Eriksson	6 ggr Start 9/3
Tisdag	09:30 - 12:30	Grundkurs Sören Wister/Eva Jonsson	6 ggr Start 3/3
Onsdag	10:00 - 13:00	Grundkurs Richard Attered/Gunilla Eriksson	6 ggr Start 11/3

Kalendarium för ESSFs aktiviteter i Strängnäs våren 2020

Aktivitet	Datum	Dag	Tid	Plats	Föreläsare/Stödperson/Ämne
Temakväll	3 mars	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Handschriftstydnung, ta med dina svåra texter så hjälps vi åt - Inggärd Jensen
Berättarkväll	17 mars	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Faster Greta som emigrerade till Salt Lake City 1918 - Kristina Rosén berättar
Temakväll	7 april	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Kartforskning, gamla och nya kartor - Kenneth Engwall
Berättarkväll	21 april	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Signe Kristina, en tjej på glid - Lillemor Spoung berättar
Föredrag	29 april	Onsdag	18.30	Multeum S-näs	Offentliga avrättningar, ett mörkt kapitel i svensk historia - Desiree Kjellberg, museichef Sveriges Fängelsemuseum

ESSF Strängnäs: Studieförbundet, Källgatan 3 B, Jägarsalen
Strängnäs Multeum Eskilstunavägen 2

OBS!

Aktiviteter i kalendariet kan komma att ändras, för aktuell information besök vår hemsida.
Där finns alltid uppdaterad information.

www.essf.se

Välkomna till ESSF

Vi hälsar nedanstående nya medlemmar välkomna, hoppas ni får stor glädje
och nytta av ert medlemskap i släktforskarföreningen!

Sören SjöbergEskilstuna
Kristina AnderssonEskilstuna
Christina Eklöf KarlssonEskilstuna
Elisabet PetterssonEskilstuna
Jörgen WestinEskilstuna
Kjell ForsMariefred

Lars HallbergSträngnäs
Svante LarssonSträngnäs
Lisbet LarssonEskilstuna
Gun Saming HedlundSträngnäs
Karin NäseliusSträngnäs
Åke NilssonSträngnäs

Styrelsen

Stoppdatum för ANBUDET nr 2 - 2020 är den 24 april

Nyckel till Rosanderska gravkoret i Torsåker

Denna artikel baseras på min artikel med samma rubrik i Sörmlandsbygden 2016, ss. 187–204. Den största skillnaden mellan artiklarna är att jag i Sörmlandsbygden har med korta beskrivningar av de i berättelsen berörda personerna. De som är intresserade av dem ber jag att få hänvisa till boken.

Inledning

På Sörby säteri i Torsåkers socken i Södermanland, präglades julen 1835 inte av glädje. Två dagar före julafton hade Inga Magdalena Rosander fött sina och maken Nils Philip Rosanders åttonde och nionde barn, tvillingarna Nils och Inga. Men gossebarnet dog på julaftonen och hans syster fyra dagar senare. Den knappt 42-åriga modern överlevde sina barn med några dagar. Hon dog i barnsäng och fick sitt vilorum i den ”mer originella än vackra gravkällare” som är belägen strax norr om sockenkyrkan.

Att så var fallet vittnar den nu knappt läsbara inskriptionen i kalkstenen över järndörren till gravkoret: *”Fru Inga Magdalena Rosander född Lindholm den 20 januari 1794, död på Sörby den 7 januari 1836, samt hennes äldste son hofrättsnotarien Filip Edvard Rosander som i sitt 23 die är afled den 8 martii samma år”.*

Det står ingenting om tvillingarna.

Rosandersättlingar vid gravkoret 2005. Foto: Anders Grafström.

Min släktforskning

Långt innan jag började släktforska i slutet av 1990-talet hade jag hört talas om att det någonstans i Södermanland skulle finnas ett gravkor som tillhörde slakten och att min faster hade nyckeln till det. Hon hade vid något tillfälle varit på plats och provat den men funnit att låset var igenrostat.

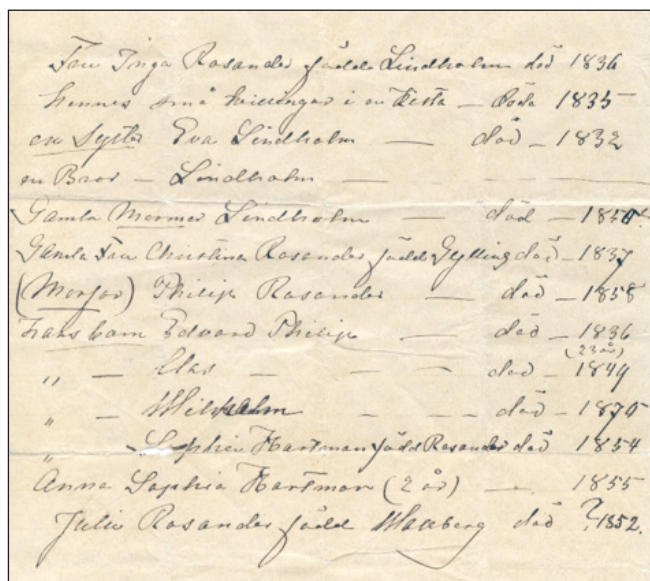
Väl igång med mitt genealogiska arbete dröjde det inte länge förrän jag kunde sätta likhetstecken mellan det i slakten omnämnda gravkoret och det Rosanderska vid Torsåkers kyrka. Mitt släktskap med familjen Rosander kan enklast beskrivas med att min farfars mor, Sigrid Kullman, var född Rosander och att hennes farfar var ovan nämnde Nils Philip Rosander.

Sommaren 1998 besökte jag Torsåker och såg för första gången Rosanderska gravkoret. Vid Sörby säteri stötte jag ihop med Ulf Lagerström, en av ägarna till säteriet, och han berättade bland annat att gravkoret öppnats för några år sedan, närmare bestämt den 19 april 1988 kl. 08.10 efter det att dåvarande ordföranden i kyrkogårdsnämnden läst ur psalmen 623. Anledningen till att det öppnades var att bedöma renoveringsbehovet. Samtidigt gjordes också en ingående dokumentation av gravkoret.

Gravkorets öppnande

Tidningarna berättade: *”Det låg en förtäta stämning över Torsåkers kyrka på tisdagsmorgonen då en grupp på elva personer samlats för att övervara öppnandet av Rosanderska kryptan.”* *”De närvarande var inställda på att finna två kistor innanför dörren.”* *”Och när dörren öppnades kom den verkliga överraskningen! Det fanns minst sju kistor i kryptan!”* *”I efter-*

hand kunde de konstatera att av förväntade två kistor fann man elva. Nu väntar ett svårt jobb om man vill ha svar på vilka nio personer som ligger begravda i kryptan vid Torsåkers kyrka.”

Förteckning över "de aflidna av släkten Rosander hvilkas stoft äro förvarade i Grafkoret på Torsåkers kyrkogård", skriven av Sigrid Kullman, född Rosander.

I den officiella rapporten från undersökningen av gravkoret konkluderade man att det fanns "10 eller 11 båtformade kistor, varav en var barnkista".

Svårigheten att fastställa det exakta antalet kistor, eller rester av kistor, skall ses mot bakgrunden av att de äldsta av dem - vid tidpunkten för undersökningen - var mer än 150 år gamla och att alla kistorna var av trä.

Släktokument

I och med detta hade också mitt intresse väckts för att om möjligt kunna svara på frågan om vilka som fått sin sista vila i Rosanderska gravkoret.

Vid den här tidpunkten var min faster som haft den aktuella nyckeln död, men av hennes son fick jag överta ett betydande material om släkten, bland annat ett kuvert med följande text på framsidan: "Detta kuvert innehåller nyckeln till det Rosanderska grafkoret på Torsåkers församlings kyrkogård. Tillhör Kommissionslandtmätaren i Orsa Sven Kullman hvars moder hette Rosander.". Och nyckeln låg i kuvertet!

Bland de övertagna dokumenten fanns ett med en tunn bläckpenna skriven förteckning över de personer som fått sitt vilorum i Rosanderska gravkoret.

Som kommentar till förteckningen hade med annan pen och av annan hand skrivits: "Uppgift på de aflidna av släkten Rosander hvilkas stoft äro förvarade i Grafkoret på Torsåkers kyrkogård i Södermanland. Gnesta närmaste järnvägsstation. Uppgiften skriven af Sigrid Kullman, född Rosander."

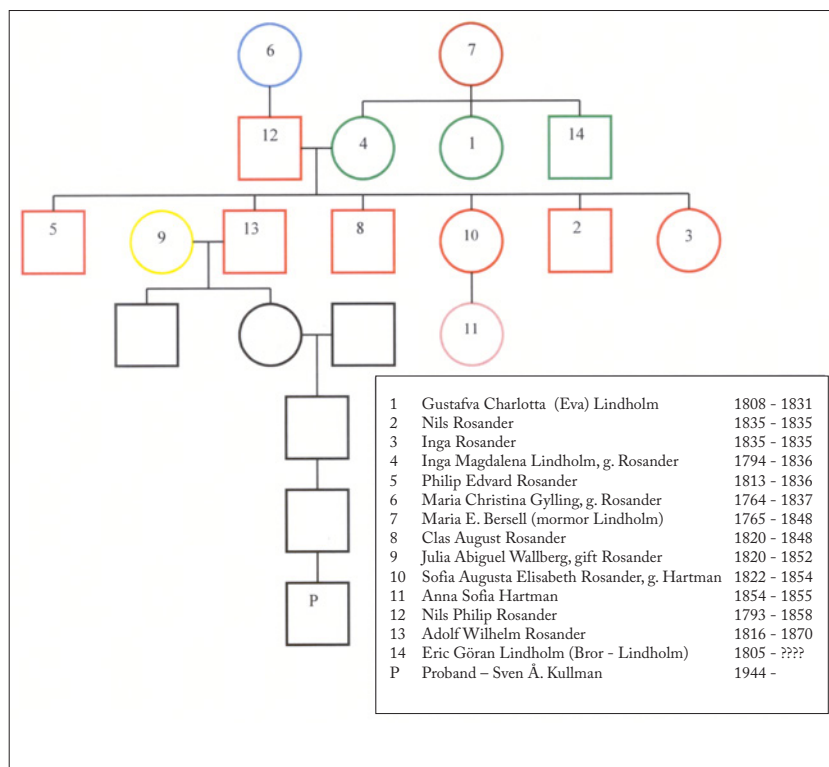
Sigrid Rosander föddes 1852 så hon kan knappast ha haft egna minnen av de i förteckningen upptagna personerna med undantag av sin egen far, Wilhelm Rosander, och möjligen också av sin farfar, Nils Philip Rosander. Fadern dog 1870 och är förmodligen den som sist gravsattes i familjegraven, så listan kan inte ha skrivits tidigare. Vad hon haft för källor till listan är helt oklart.

I förteckningen finns ett par frågetecken för angivna årtal, förnamn saknas på "en Bror Lindholm" och Sigrids farföräldrar kallas "Mormor" och "Morfar". Uppgifterna måste kontrolleras!

Kontroll av uppgifterna

Baserat på Sigrids förteckning och sedvanlig släktforskning med kyrkoarkivalier som huvudsakliga källor har jag sammanställt en släktskapstavla över de som skall vara gravsatta i koret. Siffrorna i rutorna och cirkelarna, som betecknar "man" respektive "kvinna", anger i vilken kronologisk ordning personerna dött.

Någon "syster" Eva Lindholm har jag inte funnit men kanske det tunga Gustafva, ett av hennes förnamn, blev Afva och senare Eva.

Förenklad schematisk släktskapstavla över de som är gravsatta i Rosanderska gravkoret vid Torsåkers kyrka i Sörmland.

Vem ”en bror Lindholm” är, är också oklart, men det diskuterar jag i Sörmlandsbygden 2016.

Nils Philip arrenderade Sörby fram till sin död den 1 december 1858. Under sitt sista år bodde han med sin andra hustru, Aurora Augusta von Feilitzen, hos sonen Wilhelm som då arrenderade Marö. Ett par år efter makens död flyttade Aurora till Linköping men hon slutade sina dagar i Södertälje 1884.

Den Rosanderska epoken i Torsåker tog slut på hösten 1863 när Wilhelm lämnade socknen. I ett par år var han postexpeditör i Frustuna men från hösten 1865 till sommaren 1869 verkade han på Ryningsbergs säteri utanför Eskilstuna där han titulerades herr patron. Att han hamnade på Ryningsberg kan förmodligen kopplas till att en av hans systerdöttrar var ingift i familjen Granath som fram till 1869 innehade säteriet.

Sitt sista levnadsår tillbringade Wilhelm Rosander i Stockholm.

Sammanfattning av kontrollen

Alla personerna på Sigrid Rosanders lista hade nära släktskap med varandra och koppling till Sörby. Om förteckningen är korrekt borde man vid öppnandet ha funnit 13 kistor. Det skulle ha funnits två barnkistor men man såg bara en och den var placerad på det övre planet i koret. Det innebär att den var relativt sent placerad i graven och skulle därför ha kunnat vara Sofia Hartmans. Tvillingarnas kista var 20 år äldre och kan ha ”försvunnit” bland resterna av tidiga vuxenkistor. Frågan som knappast går att besvara är om det kan ha funnits rester av ytterligare en vuxenkista?

Om gravkoret

Rosanderska gravkoret bör ha uppförts under perioden 1821–1831. År 1821 kom familjen Rosander till Sörby och 1831 togs det med största sannolikhet för första gången i bruk.

Det som gör gravkoret originellt är dels läget norr om kyrkan – vanligtvis har gravkor placerats invid kyrkornas sydsida eller östra gavel – dels att takfyllningen består av slaggsten, förmodligen hämtad från Ehrendahls bruk, omkring fem kilometer från kyrkan.

Det finns olika teorier om varför man valt slaggsten till taket. Den vackra blå färgen på ”färsk” slaggsten har varit en, en annan att slaggsten höll fukt borta.

Själva gravrummet är byggt av putsad marksten och golvet belagt med tegelplattor som mäter 26 x 26 cm. I väggarna finns på vardera sidan smidda öglor som utgör fäste för likaledes smidda hakjärn. De har bildat ett övre plan att placera kistor på, vilket också skett i den innersta halvan av graven.

Gravrummet är ca 455 cm långt, 290 cm brett och 180 cm högt. Väggarna är totalt ca 140 cm tjocka och består ytterst av tegel. På vardera sidan av den svartmålade, nitade dörren, gjord av järnplåtar på smidesjärn, finns en kvartscirkelformad ventilationsgång. Utåt är den försedd med en plåtlucka och innerst finns som insynsskydd en 9 cm tjock tegelsten med 6 hål.

Det måste ha gått åt en hel del tegel och stenarna i ventilationsgångarna måste ha varit specialtillverkade liksom kanske också markplattorna. Med tanke på att Sörby hade eget tegelbruk ligger det nära till hands att tro att teglet tillverkats där.

Om nyckeln

Vid öppnandet av gravkoret anlätade man en lässämed för att komma in. Låset var – som ovan sagts – igenrostat och den nyckel som man hade hittat i samband med en renovering av kyrkan var – enligt lässämeden – sönderrostad och oduglig.

Lässämeden Erik Vernström i sitt hem på Frustunagården i Gnesta, 2000.
Foto: Birgitta Kullman

Jag lyckades spåra upp lässämeden Erik Vernström och vid ett besök hos honom kunde han i detalj beskriva hur han gått till väga för att forcera låset.

På min fråga om han ansåg att min nyckel var identisk med den sönderrostade, nickade han jakande.

I dag lär gravdörren vara igensvetsad, men jag har ändå nyckeln och anser att jag – med ett undantag – fastställt vilkas stoff som bevaras i gravkoret.

Sven Kullman

“Alla reste inte till Amerika”...

Tanken var ju förstås den. För vad gör man, när man plötsligt är föräldralös?

Nittonåriga Kristina Dahlin står ensam efter att båda föräldrarna dött. Året är 1878 och i Östersund händer det mycket. Från att nyligen varit ett nybyggarsamhälle, har staden vuxit och sedan ett par år, till och med fått fotogenbelysning på de tidigare becksvarta gatorna. Förväntningarna är nu enorma inför invigningen av en järnväg!

Som icke myndig, får Kristina bo hos släktingar. Hon hjälper till i hemmet och prästen noterar ”piga” i husförhörlängden.

Det är dock förändringstider. I Östersund värvas duktigt folk för arbete utomlands. Kristina vill och kan! Hon får ett erbjudande av en familj som efterfrågar en duktig hushållerska. I Baku...? Ryssland! Kristina vet inget om Baku. Det talar dock om ”det svarta guldet”. En svensk vid namn Robert Nobel, har visst hittat olja och värvar yrkeskunniga svenskar till hjälp därborta.

I oktober 1880 reser så Kristina med den nya järnvägen, den första etappen, till Baku.

Resan är lång och besvärlig. Båt till Åbo, tåg i etapper till S:t Petersburg, Moskva och Tsaritsyn vid Volgastranden.

Därefter en behaglig färd på flodångare till Volgas mynning vid Astrachan, omstigning till flatbottnade prämar genom det grunda deltat till ångbåtsredden. Sista etappen blir båtresan på Kaspiska havet.

Från sjösidan ser staden Baku ståtlig ut, tycker Kristina,

vackert belägen som den är vid en stor havsbukt. Bebyggelsen reser sig amfiteatraliskt från stranden. Dock får det ett annat intryck när man stiger i land. En ökenstad, överallt en steril sandstäpp. Några ynkliga träd i staden gör patetiska försök att verka trädgård.

Det Baku som välkomnar Kristina har egentligen inte ändrats sedan Alexander Dumas, 20 år tidigare, skrev ”fiskarna i havet, tigrarna, pantrarna och schakalerna som genomströvade hela provinsen; växterna, insekterna-gräshoppona, skorpionerna och de giftiga spindlarna, loppor och löss; jorden och själva atmosfären på platsen; allt är så annorlunda mot vad vi känner till i Europa”.

Men i oljans spår, till det Baku som är Zoroasternas gamla heliga plats vid Sidenvägen, har nu svenska, finska och tyska ingenjörer och andra experter strömmat till. Här hos Nobels företag finns arbete. I den nordiska kolonin är det nog utan tvivel männen som trivs bäst. Arbetet är intressant, om än forcerat och pressande. För Kristina och övriga är livet i Baku hårt och farligt på fler sätt. Sjukdomar som dysenteri, tyfus och kolera härjar. Vatten och mjölk måste kokas. Språkförbistringar, pressande hetta, oljesot och nya sedvänjor att hantera....

Med fast hand tar Kristina sig an sitt nya liv och hushåll. Ett hushåll med två svenskar, S:t Petersburg-födde Wilhelm Hagelin och värmlänningen Carl Emil Qvarnström.

År 1878 värvades Carl Emil till Baku från Ericsbergsvarvet och är nu övermaskinist vid Nobels petroleumfabrik. Kristina lyssnar på deras diskussioner om arbetet och tycker att Wilhelm borde vidareutbilda sig. Han lyder hennes råd och tar en ingenjörsexamen i Stockholm för att sedan återvända till Nobel.

Carl Emil och Kristina fattar tycke för varandra. De gifter sig 1883. Under åren får de tre barn. Wilhelm, Valdemar och Dagmar, alla födda i Baku.

Carl Emil slutar sin anställning hos Nobel efter 11 år, där han avancerat till fabrikschef, och startar eget företag och mutar in oljefält. Det går bra för Carl Emil och Kristina. Affärerna tar fart. De blir bland de få, som faktiskt blir förmögna på oljan i Baku.

Efterhand som barnen växer upp tillkommer problemet med skolgången. Barnen inackorderas i Östersund, först Wilhelm sedan Valdemar. Resorna för Kristina blir många och allt farligare. Det jäser i Ryssland. I omgångar, allt oftare, sker uppror, mord, plundring och revolter. Även svenskar i Baku dödas. Terror och mordbränder avlöser varandra.

År 1901, efter tjugo år i Ryssland, lämnar Kristina Baku tillsammans med det yngsta barnet Dagmar. De flyttar först till Östersund och senare till Stockholm.

Carl Emil stannar i Ryssland för att sköta företaget i Baku och affärerna i S:t Petersburg.

Dagboksanteckning från en besökare i Baku från 1907

"Herr Qvarnström, fabriksägare var äfven där. Vi kom förstås att tala om de begångna mordena och hvad säkerhetsåtgärder man skulle vidta. Qvarnström höll på att för dessa anarkister var intet att göra och att man ej hade någon nytta

Kristina Hanssen Dahlin f. 6 mars 1859 i Östersund

Kristina Hansen Dahlin

Carl Emil Qvarnström

af att bära revolver, för den kan man aldrig begagna, helst som mördare alltid skjuter bakifrån. För röfvarer var den heller till ingen nytta, för skulle man begagna den mot en, blef man ovillkorligen ihjelskjuten af en annan. Bäst var att låta dem ta pengar och klocka; men man bör ej ha mindre än 15 á 20 rubel på sig, för får röfvarna ej så pass mycket, får man stryk. Jag höll dock på att det kunde bli tillfälle då man kunde ha nytta af revolver och att man i alla fall kände sig mera trygg med än utan".

Efter studenten 1904, praktiserar äldsta sonen Wilhelm hos Nobel i Baku och efter ingenjörsexamen 1910 återvänder han så till familjeföretaget.

Det blir allt farligare i Ryssland. Världskrig, anarki och revolution. 1918 tar det slut och de måste fly. Alla privata företag har konfiskerats och förstatligats efter revolutionen. Hela livsverket går förlorat och efter 40 år i Ryssland måste nu Carl Emil och Wilhelm lämna landet. Det blir en farlig och dramatisk flykt, där de förklädda tar sig genom Ryssland och via ett Finland i inbördeskrig, med släde över vårisarna till Åland och därifrån med pansarbåt slutligen tar sig till Sverige.

Carl Emil kommer aldrig över sitt förlorade livsverk. Han dör 1923. Kristina överlever sin make med 15 år och dör 1938.

Carl Emils och Kristinas son, Valdemar, var min farfar. Jag växte upp med hans berättelser om familjens dramatiska liv.

Ulla Qvarnström Ryberg

Oljeborrtorn Baku 1883

Robatbäume der Gesellschaft Gebr. Nobel No. 10 und 11
Sabuntobi bei Baku 1883

Hur jag hittade mormors bror i Amerika

När jag började släktforska, år 2004, upptäckte jag, som många släktforskare gör, att det bland mina anor fanns ett flertal som emigrerade, framför allt till Amerika. En av dessa var min mormors äldre bror. Att det fanns en son i familjen upptäckte jag i husförhörslängderna. Vad jag kan påminna mig har jag aldrig hört att hon hade en bror, eller så lyssnade jag inte så noga i mina unga år. Spännande, men vid den tidpunkten visste jag ju inte hur jag skulle gå tillväga för att få veta mer om honom. Tyvärr fanns inte någon kvar att fråga.

Klockare Per Erik Persson föddes den 15 juni 1876 i Åls församling i Dalarna. Han bodde vid tiden för sin avresa i Djuptjärnbo, Helgbo i Åls församling med sina föräldrar och syskon. I husförhörslängden finns noterat att han är utflyttad till Iowa, N. Amerika den 30 september 1901.

När jag väl var redo att försöka hitta honom valde jag att använda mig av Ancestry.com som tillhandahåller census/folkräkningar, vital records, militära handlingar mm och idag också svenska register. Man registrerar ett konto, kan söka

uppgifter och lägga upp sitt släktträd. Om man har ett släktträd upplagt får man tips på källor som skulle kunna avse personen som eftersöks. Oftast är det inte så. För att kunna titta på underlaget måste man ha ett abonnemang. Jag har även använt mig av FamilySearch.org där man registrerar ett konto men som är gratis.

Det var inte enkelt att hitta några uppgifter. Många personer med efternamnet Persson emigrerade till Amerika och jag har bläddrat hundratals sidor och sökt både exakt, brett och med olika stavningar på namnet utan att hitta någon som stämde in. Hade han ändrat sitt namn när han kom till Amerika? Många gånger under årens lopp har jag tänkt och sagt att jag "struntar i den där gubben" och lagt honom åt sidan, men alltid efter kortare eller längre tid kommit tillbaka till honom. Jag kunde bara inte släppa honom.

Vid ett besök i Leksand på Släktforskarnas Hus fanns en pärm med utdrag från Emigrantinstitutet över emigranter från Dalarna. På hans blad fanns en notering; 68.463.22474 och att han reste den 9/10 1901 till Stuart i Iowa. I data-

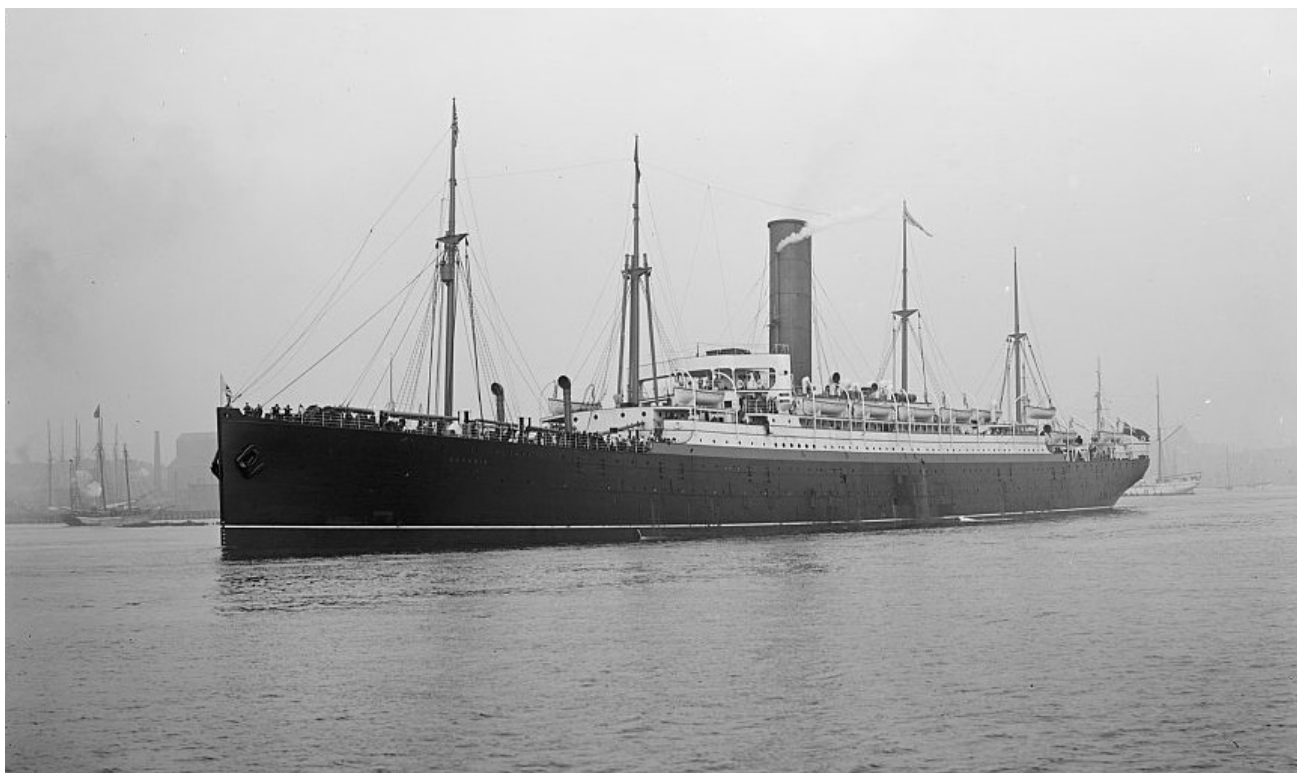

Foto: The Library of Congress, US. Fartyget Saxonía

State <u>California</u>		Incorporated place	Ward of city	Unincorporated							
County <u>Alameda</u>		Township or other division of county <u>Eden</u>	Block Nos.	Institution							
FAM. NO.	NAME	RELATION	PERSONAL DESCRIPTION	EDUCATION	PL.	HOUSEHOLD DATA					
						1	2	3	4	5	6

Ancestry.com. 1940 United States Federal Census

basen EmiBas stod samma siffror och datum. Han reste från Göteborg och båten gick till Grimsby, England, enligt passagerarlistan. Nästa steg var att söka passagerarlistor i USA med ankomst i oktober. Per Person ankom till Boston, Massachusetts, i oktober 1901 med skeppet Saxonia som avgick från Liverpool, och destinationen var Stuart, Iowa. Han hade biljett till slutdestinationen, hade betalt biljetten själv, ägde 40 \$ (ca 150 kr) och skulle till kusinen Per Hellgren. Hade jag äntligen kommit en bit på väg? Samma sak igen. De kunde inte hitta någon som passade in i registren från Iowa.

Nästa steg var att leta efter Per Hellgren. I databasen EmiHamn fanns en Per Hellgren från Ål i Dalarna som reste den 2 juni 1882 med destination Newton, Iowa. Enligt passagerarlistan reste han från Göteborg mot Hull, England, tillsammans med syster Christina. I folkräkningen för Iowa 1885 hittade jag en Peter Hillgren gift med Christina. Han ändrade alltså sitt namn i Amerika. De gifte sig i november 1883 enligt Iowa County Vigselregister och där fanns registrerat deras födelsedatum och föräldrarnas namn. Så det var inte sin "syster" han reste med. Då återvände jag till Åls församling för att hitta dem där och se kopplingen till Per Erik Persson. Per Erik Persson och Peter Hillgren var inte släkt men däremot Christina. I februari 1887 reste Christinas föräldrar och syskon över till Amerika. Yngsta barnet i familjen, Brita Lisa, i Amerika kallad Lizzie eller Elisabeth, gifte sig den 16 november 1901 i Guthrie, Iowa, med P.E Pearson vars föräldrar var P Persson och Anna Ericsson. Där hade jag hittat honom.

Därefter blev det lite lättare. De gifte sig ju bara en månad efter hans ankomst. Naturligtvis hade de känt varandra som barn men han var bara 11 år när hennes familj emigrerade. Då hittade jag en passagerarlista från september 1900 som visade att Peter Hillgren tillsammans med svägerskan Lizzie Larson varit hemma i Sverige. Det var nog då som de föll för varandra och året därpå reste ju Per Erik Persson över till Iowa och kallade sig därefter Peter Eric Pearson.

De levde i Iowa till 1908-1909 där tre barn föddes, Helen, Mabel och Clarence. I folkräkningen 1910 fanns de i Laramie Co, Wyoming. Hans sysselsättning var jordbrukare. Folkräkningen för 1920 saknas men enligt hans mammas bouppteckning 1919 bodde de i Santa Cruz, Kalifornien. Under den här perioden föddes ytterligare tre barn, Leonard, Eleonor och Frank. Enligt folkräkningen 1930 bodde familjen på 1632 Dwight Way i Berkley, Alameda Co, i ett hyrt hus, hade radio, kunde läsa, skriva och talade engelska. Båda var amerikanska medborgare. Peter var anställd som byggnadsarbetare och Lizzie som föreståndare för ett lägenhetshus. 1940 levde familjen på PO 27283 Niles Road i Eden, Alameda Co, och ägde sitt hus. De hade inte längre någon anställning. Så långt jag kan hitta bodde de på den adressen till 1948.

Peter E. Pearson dog 1958 i Nevada Co, Kalifornien. Det tog mig flera år och envishet att komma så långt.

Ancestry.com. Massachusetts, passagerar- och besättningslistor, 1820-1963

Eftersom nya register digitaliseras vartefter kan jag emellanåt gå in i Ancestry eller FamilySearch och söka på dem. Jag hade under vägen tappat bort äldsta dottern Helen Ruby Pearson. I folkräkningen 1920 var hon tillbaka i Iowa hos någon släkting och sedan borta.

För några månader sedan upptäckte jag ett register, Iowa Delayed Birth Certificat, och där fanns en Helen R Pearson med. Födelsedatum och föräldrarnas namn stämde. Även hennes namn som gift fanns där. På FamilySearch's Dödsrunor 1980-2014 hittade jag henne och där fanns namn på hennes barn och barnbarn. Då kan man ju utnyttja Facebook och där har jag hittat dottern, min syssling. Nästa steg blir att ta kontakt och fråga vad hon vet om sin morfar. Kanske kan hon identifiera ett foto på en för mig okänd man som är taget i USA.

Ann-Sofie Johansson

Berättarkväll den 15 oktober 2019

"Björklyckan"

- en ättlingsidé

Mitt mål var att jag ville göra ett växande träd från min mormor och morfar. De hade 8 barn. Barnen lyckades åstadkomma 18 barn och dessa 44 barn och sista generationen 26 barn. Alla vi hade ju samma anor. Sen kommer alla partners, adoptiv- och fosterbarn med avkommor till. Det blir ganska många personer. Tavlan skulle inte vara större än A3-format för att mina släktingar skulle få plats att hänga den på väggen om de ville eller förvara hoprullad. Varning! Tyvärr upptäckte jag att standardformat på billiga ramar på Ikea, ÖB eller annat varuhus är något mindre än A3 så jag fick förminska det hela för att få plats i en sådan ram.

Detta var ett fruktansvärt jobb med en så stor familj. För att träna mig började jag med att göra ett motsvarande träd från min farmor och farfar men med bara tre grenar. Det var betydligt lättare. Det gick in på en A4 sida.

Trädet blev en björk därför att min mormor kallade sitt hem "Björklyckan". Jag ritade en björk med rätt antal grenar och förgreningar. Det blev många försök. Klippte ut trädet och klistrade det på ett grönt A4 papper. Sedan fyllde jag i konturerna på trädet med svart tusch.

Åter till Björklyckan. Varje gren i trädet fick varsin bokstav och namn på mormor och morfars barn i Fet stil med födelseår och ev. dödsår. Partnern står under ej fet stil. Barnen fick Gul bottenfärg. Varje gren förgrenar sig sedan vartefter. Barnbarnen fick Mörkgul färg. Barnbarnsbarn fick Orange färg och den sista generationen Röd färg. Hade skilsmässa inträffat sattes namnet (inom parantes). Jag skrev dessa namn på ett Excel-blad och klippte ut alla namn och limmade fast på trädet.

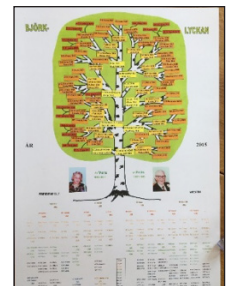
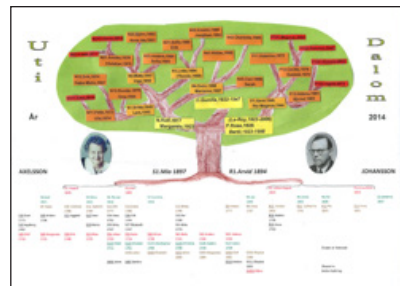
Varje ättling fick också ett nummer enligt följande: Min mamma fick bokstaven G. Jag fick G1 därför att jag är hennes äldsta barn. Mina tre barn fick G11, G12 och G13. De numrerades för att man skulle se vilken gren personen tillhörde. Mitt 3:e barn har två barn och de har alltså G131 och G132. I numreringen kan man inte se vilket kön personen har.

Mormor och morfar fick varsin bokstav A och B. Alla deras anfäder står som rötter under trädet, olika färg på bokstäverna för varje generation. Allt med gängse numrering på en antavla. Detta är svåräst för den som inte känner till släktforskning.

Jag hänvisar till Antavlorna, som är mer överskådliga, för att se hur anfäderna hänger ihop.

Jag formade till kronan på trädet och klippte ut det för att klistra det på ett liggande A4 som jag skrivit BJÖRK-LYCKAN, ÅR ... och familjenamnen på.

Detta lades på ett A3 ark samt anfäderna som också hade gjorts i Excel. Band ihop över och underdel och satte dit Fototon, namn och årtal på mormor och morfar vid trädets fot. Sedan bar det iväg till tryckeriet.

Min första tanke var att klistra dit namn på tavlan vartefter familjen växte, men det blev inte snyggt och trädet växte så konstigt.

Då beslöt jag mig för en annan modell. På denna kan jag lätt ändra kolumner och infoga rader efter behov. Jag kallar bladet: Ättlingar till

På ett Excel-blad gjorde jag kolumnerna:

Föräldrar	Barn	Barnbarn	Barnbarnsbarn	Barnbarnsbarnbarn
-----------	------	----------	---------------	-------------------

Uppdaterad

Datum står högst upp. Viktigt för att se när sista ändring skett.

Föräldrar

Bokstav + Nr fr antavlan, namn, födelse och dödsår, efternamn i valfri färg

Sista eller nuvarande Bostadsort under

Barn:

Alla barn fick olika färger och varsin bokstav C, D, E osv, med Fet stil. Partnern står i icke fet stil.

Barnbarn

Samma färg som sina föräldrar. Vid separationer står partnern inom parantes. Hen har också fått en annan färgnyans och avkomman samma för att se vem som är förälder till vem. Så fort ett efternamn ändras står det med Fet stil och understruket.

Givetvis är adoptiv- och fosterbarn med i uppställningen. De tillhör ju familjegemenskapen. Det syns inte i uppställningen huruvida det är biologiska avkommor eller ej.

Det är samma numrering som ovan angående platsen i syskonskaran. Generationerna efter följer i samma färg. Mellan varje familj gjorde jag en kraftigare linje. Detta innebär att numreringen egentligen inte behövs, för man kan ju se hur familjerna hör ihop med de kraftigare linjerna. Här exempel från de tre sista kolumnerna/generationerna.

(Cindy 1959)	E11.Patrik 1983	
E1.Bosse 1958	Naples, Florida USA	
(Johanna 1969)	E12.Johan 1986 Cecilia 1991	
Lidingö	Lidingö	
	E13.Emily W-C 1988	E131.Hayes 2017
	Andy Colvin 1980	
	Naples, Florida USA	
	E14.Leo 2001	
	Stockholm	
	E15.Hugo 2003	
	Stockholm	

Min erfarenhet är att man på kusinnivå håller kontakt, men med nästa generation gör man det bara i undantagsfall. För mina barns och deras kusiners skull är det nu dags för mig att göra en ny "ättlingsplan" och sätta mina föräldrar först, min familj i en färg, sedan mina syskon och deras ättlingar i andra färger.

Jag är noga med att inte lägga ut någonting med namn och årtal på Internet. Ej heller att e-maila sådana uppgifter på nu levande personer. Jag tycker det är en familjeangelägenhet.

Britte Hedbring

Utflykt till Rinkesta och Granhult i Ärla

3 och 4 maj kl 13.30-15.30

"Hällarens Veteranjordbruk har samlat en massa äldre redskap, maskiner och kuriosa som vi nu fått möjlighet att visa upp i Rinkesta och Granhult.

Magasinet i Rinkesta innehåller bl.a. häst- och handredskap från slutet av 1800-talet och framåt samt verktyg, gamla motorsågar och övriga skogsredskap.

Manskapsbyggnaden i Granhult har i nedersta planet inretts som att någon skulle bo där på 1940-50-talen. Övervåningen innehåller utställningar av olika slag bl.a. radioapparater, skomakarhörna, leksaker, porslin mm. På gårdsplanen finns ett antal veterantraktorer och i logen bl.a. tröskverk.

Medlemmarna i Hällarens veteranjordbruk vill med denna samling visa och skildra minnena av människors liv och verksamhet under en tidsepok då mekaniseringen av det svenska jordbruket var i sin linda. För att hålla detta kulturarv levande bedrivs ett mindre veteranjordbruk där de gamla traktorerna och redskapen används. Arbetet med att renovera gamla saker pågår hela tiden och vi hoppas att inom en snar framtid kunna utöka utställningen med ännu större ytor."

Föranmälan behövs då max 25 personer per tillfälle kan tas emot. Samäkning är lämpligt. Fika finns på plats. Mejla eller SMS-a till Mia Brunell (i aktivitetsgruppen)
brunellmia@gmail.com tel 0707 26 96 33

Roggebiblioteket i Strängnäs

I Roggebiblioteket förvaras Strängnäs gamla stifts- och läroverksbiblioteks samlingar. Biblioteket och byggnaden – Roggeborgen – har fått sitt namn efter biskop Kort Rogge (1425–1501), en av det katolska Sveriges sista biskopar, som mot slutet av 1400-talet lät uppföra huset som sitt biskopspalats, med underbar utsikt över Mälaren.

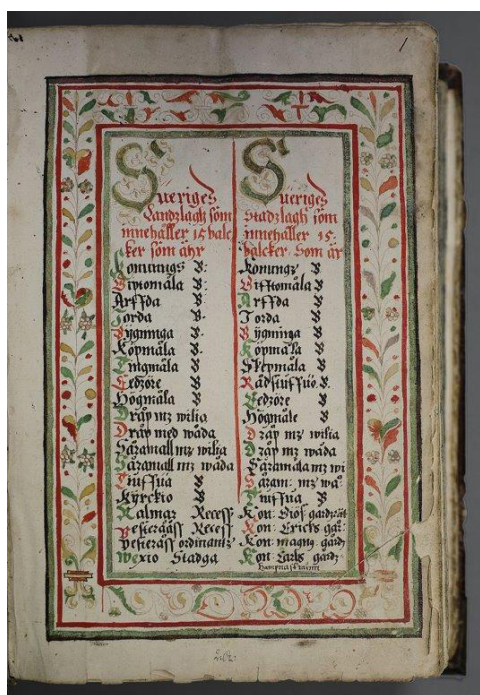
Huset har haft många olika användningsområden sedan dess, men mest förknippad är nog borgen med Strängnäs gymnasium och läroverk, som använde byggnaden i över tre hundra år, med start 1626. Från början använde skolan endast ett våningsplan i huset. I början av 1700-talet klagade lektorerna på att det regnade in i Roggeborgen och att taket ”stod öppet som en uggleboning”. Det var en svår tid av pest, ofredsår, hungersnöd och isande kyla: under åren 1708–1709 inträffade den kallaste vintern i Europa på 500 år. Efter flera större ombyggnationer fick Roggeborgen sitt (huvudsakligen) nuvarande utseende på 1860-talet. 1935 flyttade skolan (då läroverk) till nya lokaler i staden. Skolans äldre boksam-

ling blev kvar på domkyrkoberget, där det sedan 1860-talet stått uppställt i Tryckerihuset mitt emot domkyrkans entré. 1968 införlivades samlingen med Kungliga biblioteket (KB) och flyttade tillbaka till Roggeborgen under ett nytt namn: Roggebiblioteket.

Varför blev skolans äldre bibliotek en del av KB? En viktig anledning är att läroverket inte längre hade möjlighet att sörja för den värdefulla, ömtåliga boksamlingen som dessutom led av mycket bristfällig förvaring. Uppvärmningen i Tryckerihuset var under första halvan av 1900-talet i princip obefintlig; bibliotekarierna fick ha stora halmtofflor på fötterna för att hålla värmen. ”Det var iskallt i det gamla huset, smutsigt och fuktigt”, skriver KB-medarbetaren Folke Sandgren i en artikel 1969. Ett annat problem var de ore-gelbundna mottagningstiderna och det dåliga skick delar av samlingen befann sig i. När situationen uppmärksammades av dåvarande riksbibliotekarien Uno Willers på 50-talet påbörjades arbetet med att låta samlingen ingå i Kungliga

biblioteket, vilket alltså blev en realitet 1968. Dessförinnan behövde byggnaden genomgå en grundlig restaurering; i samband med detta påträffades 1967 några 1500-talsbrev under golvet i den s.k. Rikssalen, skolans gamla aula.

Allt som allt uppgår Roggebibliotekets samlingar till omkring 70 000 volymer inom ett stort antal ämnesområden, av vilka teologi utgör ungefär en tredjedel. De klassiska författarna, naturvetenskap, dissertationer och likpredikningar är andra stora fack. Det finns också en stor handskriftssamling, glober, kartor och sigill. Bibliotekets äldre beteckning "Strängnäs stifts- och läroverksbibliotek" förvirrar ibland, men kommer av den nära kopplingen mellan skola och kyrka i äldre tid. Många präster (eller prästänkor) inom stiftet har nämligen i väsentlig grad bidragit till att samlingarna växt. Ett exempel är den vackra laghandskrift som syns här på bilden nedan. Den skänktes till skolan av en präst vid domkyrkan i slutet av 1700-talet. Men även efter införlivandet med Kungliga biblioteket 1968 har samlingarna växt. Den senaste, och kanske viktigaste, donationen är biblioteket från familjen Wrangel på Säby, Aspö. Detta vackra herrgårdsbibliotek donerades till Roggebiblioteket 2006 och är uppställt i ett särskilt rum i huset. (se bild till höger)

Den som betytt mest för samlingarnas uppbyggnad är förmodligen Jonas Otto Pontén (1813–1887), som blev lektor i naturalhistoria vid Strängnäs gymnasium 1846 och var stadsläkare från 1849. Han var dessutom ansvarig för läroverkets bibliotek och föremålssamlingar i nästan fyrtio år, till sin död 1887. Pontén byggde ut biblioteket genom åtskilliga donationer, inköp och byten med andra institutioner. Han upprättade också ett lånebibliotek för Strängnäsborna, som inte minst användes av kvinnor i staden. Men det hände också att han stötte på motstånd: lärarkollegiet

var starkt kritiska till att Pontén köpte in romaner, eftersom dessa inte ansågs utgöra lämplig läsning för ungdomar. Lösningen blev att romanerna ställdes upp i ett separat rum och endast utlånades till skoleleverna utanför terminstid.

I vårt dagliga arbete i Roggebiblioteket följer vi ständigt Jonas Otto Pontén i spåren: små lappar med hans distinkta handstil dyker upp med jämna mellanrum och hans noggrant handskrivna kataloger används fortfarande. Runt millennieskiftet upprättades en databas över den så kallade Ponténska autografsamlingen, bestående av cirka 3000 brev. I skrivande stund går den tyvärr endast att nå internt, men vi hoppas kunna göra den mer tillgänglig i framtiden.

Pontén kom från den välkända småländska prästsläkten med samma namn. Här anar vi anledningen till att det också finns så många volymer med småländsk proveniens i biblioteket, inte minst i handskriftssamlingen. Här finns bland annat många skrivhäften från Växjö skola omkring år 1800, där bland annat yngre släktingar till Carl von Linné figurerar. Två sådana personer är bröderna Johan och Samuel Allgullin, födda 1784 respektive 1786. Deras morfar Samuel var bror till Carl von Linné, och en annan släkting Carl Samuel Linnaeus (född 1778) har trots den ringa ålderskillnaden dem emellan fungerat som deras lärare eller mentor. I ett av häftena skriver Samuel på försättsbladet: *Mihi Deus fortunam bonam stilos scribere dat!* "Mätte Gud ge mig god tur i att skriva stilar" (översättningsövningar). När jag promenerat på domkyrkoberget eller Gamla kyrkogården i Strängnäs har det ibland slagit mig att samma namn som jag ser på gravstenarna också dyker upp i Roggebibliotekets samlingar: samma personer som (i synnerhet under 1800-talet) bidragit till att samlingen växt genom att donera stora boksamlingar till skolan, har sin eviga vila inte långt från Roggeborgen. Så ligger till exempel lektorn (och senare rektorn) Lars Broman (1753–1835) begravd strax intill domkyrkan. I bibliotekets handskriftssamling hittar vi åtskilliga rester av hans tid som student och senare lärare, minutiöst rättade uppsatser och

Grassagården – Kvarnen

Rubriken syftar naturligtvis på vår fina Grassagård i centrala Strängnäs och Kvarnen, synlig för alla som kommer till stan.

Det är också en direkt vision av vad hembygdsföreningen i Strängnäs, Strängnäs Gille, ägnar sig åt numera.

När jag fick förslaget om att berätta om Strängnäs Gille verksamhet i dag så gör jag det i en stor vördnad och syn på gångna år. Gillet bildades redan år 1964.

Man kunde ganska snart visa upp en verksamhet kring Strängnäs tätort som lockade många intresserade. En imponerande insats var att ge ut en årsskrift till alla medlemmar. Antalet medlemmar var uppe i över 500 vid slutet av 1900-talet.

Men tiderna förändrades. Många föll för åldersstrecket, intresset för bussutfärder, utflykter av olika slag minskade och nya tider väntade runt hörnet. Vi i nuvarande styrelse har stor beundran för tidigare insatser och engagemang. Vi bugar och tackar för alla fina insatser under många år. Men nu är det 2020!

Vad gör vi nu?

Nuvarande styrelse tog ganska tidigt, under 2016/17, beslutet att satsa på att arbeta med vår fina Grassagård och inte minst Kvarnen.

Det finns mycket att säga om Grassagården. Gården är en av de få borgargårdar i Sverige som finns bevarad på sin ursprungliga plats.

Den fanns där redan under 1600-talet. Namnet kommer från att gården 1775 köptes av Olof Christian Grass, vars änka tog över verksamheten. Sedan bedrevs lantbruk och

krog under många år. På tidigt 1900-tal köptes gården av kommunen och hade hyresgäster fram till 60-70-talet.

Gården ägs alltså av kommunen och driftansvaret åligger Strängnäs Fastighetsbolag. Caféverksamheten, som är öppen från april till december, är väldigt populär med tusentals besökare under året. Från 2019 har Gillet både postlåda och kontor på västra längan.

Kvarnen syns som bekant över hela stan. På kvarnkullen byggdes den första kvarnen redan på 1600-talet. Flera föregångare fanns men 1855 stod nuvarande kvarn färdig att tas i bruk. Verksamheten upphörde på 1950-talet.

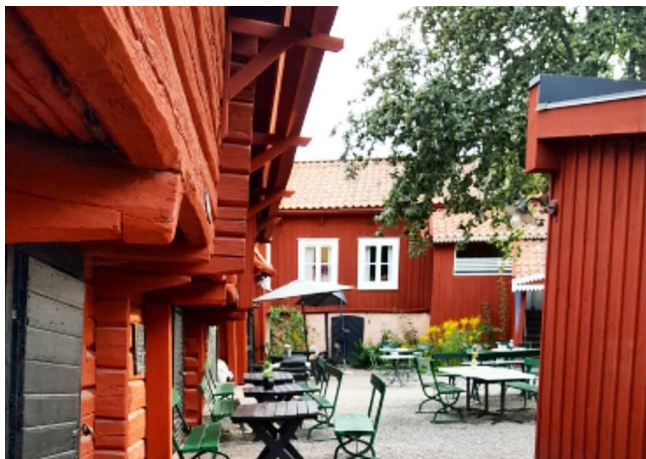
Ett tag under tidigt 00-tal bedrevs en caféverksamhet som numera har upphört. Väderkvarnen är en så kallad holländare med en vridbar takhuv. Maskineriet är byggt i trä och är i dag nästan helt intakt. Men vingarna är inte gjorda för drift. Sannolikt är de tillkomna som symboler. Kvarnen ägs precis som Grassagården av kommunen och fastighetsbolaget.

Vad händer nu?

Strängnäs Gille ansvarar för att varje lördag under 2020 visa upp Grassagården och Kvarnen för intresserade. Tiden är varje lördag från kl 12.00 till 15.00 från den 29 juni till och med den 17 augusti.

När det gäller Kvarnen kommer Gillet att under året fortsätta med projektet som syftar till att få igång Kvarnen senast till år 2023. Vi vet att det innebär en satsning som kräver stora insatser och inte minst pengar. Men det är vi beredda att satsa på. Vi tror att våra medborgare, i fram-

förallt Strängnäs tätort, skulle tycka det vore fantastiskt att se Kvarnen i drift. I drift för ett mjöl som sedan kunde användas till att baka bullar att säljas på Grassagården.

Bakom denna vision finns i första hand vetskapen om att förr i tiden stod bönderna i kö på Kvarngatan för att vänta på plats i Kvarnen. Under väntetiden fanns möjlighet för en öl på Grassa!

Strängnäs Gille är i hög grad engagerad i arbetet kring 6 juni. Vi arbetar aktivt med föreningarna Nya Vasaspelet, Gustav Vasa och Stadsvandrarna. En viktig samarbetspartner är också centrumföreningen Mitt Strängnäs.

Självklart är kommunen också delaktig i arbetet.

Tillsammans är vi nu på gång att bilda underlaget för vårt frände av att det 2023 var 500 år sedan Gustav Eriksson valdes till svensk konung vid domkyrkan i Strängnäs.

Strängnäs Gille är vidare ansvarig för att fira Midsommar i stan och det gör vi på Visholmen den 19 juni från kl 1200.

Göran Svärd
Ordförande i Strängnäs Gille

Sorgeliga saker hända än i våra dar minsann.....

Så börjar det tragiska skillingtrycket om Elvira Madigan och löjtnanten, greve Sixten Sparre som förälskade sig i varandra. Greven var gift och hade barn, han riskerade att bli fälld för enkelt hor så han rymde med sin Elvira. När pengarna tog slut såg han ingen utväg ur det hela utan lyfte pistolen...

Jag kom att tänka på skillingtrycket när jag nyligen skulle skriva in ett dödsdatum på en person i hans ansedel. Då hittade jag följande nedtecknat. Då jag vet att anhörig lever har jag som brukligt är bytt namn på personerna så att de inte ska bli igenkända.

Statdrängen Lars levde med sin hustru på en gård i mellansverige och där bodde de många år. Under 14 år fick de 7 barn tillsammans så hustrun var säkert "tillmötesgående".

I en stuga strax bredvid bodde det ett par, de var barnlösa och mannen var veckopendlare, vilket innebar att kvinnan var ensam i sin stuga hela veckorna.

Möjligen kunde hon behöva ett manligt handtag ibland och då fanns ju grannen Lars ganska nära. Så han besökte henne troligen då och då

Näväl, de förälskade sig i varandra och såg tydligen ingen utväg ur det hela. Kanske var skandalen redan ett faktum?

Foto från filmen *Elvira Madigan*

Följande hittade jag i dödboken: "Skjuten i bröstet med revolverkula av nästföljande kvinna, begravd i tysthet emedan mordet antages hava skett med eget medgivande efter otuktigt samlif med nästföljande kvinna."

"Självmod hon sköt sig själv i högra tinningen. Begravd i tysthet!"

Förmodligen hade de inte möjlighet att rymma som greven utan tog till den drastiska åtgärden på hemmaplan.

Lena Sundin Andersson

Regementet och staden

Vid Släktforskningens dag hade vi i Strängnäs lyckats få Inge "Fritte" Bergkvist att berätta under rubriken "Södermanlands regemente och dess personals betydelse för staden".

Fritte är en fantastiskt lokalhistoriskt kunnig och påläst person. Han är en populär föredragshållare och långt innan vi öppnade dörrarna till föreläsningssalen köade folk för att vara säkra på att få plats. När det var dags att börja var det endast ett fåtal stolar lediga i salen som har drygt 100 platser.

Hans berättelse visade hur staden har växt och utvecklats sedan regementet flyttade från Malma hed i Malmköping till kaserneretablissemangen i staden och hur dess personal bidragit till detta.

Själva flytten föregicks av en dragkamp mellan flera orter, förutom Strängnäs bla. Malmköping, Nyköping och Eskilstuna. I Strängnäs var det två "starka män" som var drivande i att staden skulle erbjuda mark för regementet. Dessa var adjunkten August Widebeck och lektor Otto Norberg som redan 1901 inlämnade en motion till fullmäktige i ärendet.

Strängnäs var vid den här tiden en liten stad med drygt 2000 personer i tätorten och ett fåtal gator men med många pampiga hus. Från det att beslutet i Kungl. Maj:t togs den 25 jan 1907 att regementet skulle förläggas i Strängnäs väcktes en framtidstro och man såg potential i vad som skulle komma. Det skulle dock ta ända till sommaren 1921 innan regementets personal marscherade in i staden och till de då ännu inte färdigbyggda kasernerna. Antalet boende i staden

hade då, på 20 år, fördubblats till ca 4000 inv.

Fritte visade bilder från Gustav V:s besök den 6 juni 1923 för firande av 400-års minnet av Gustav Vasas val till kung, men också den officiella invigningen av Södermanlands regementes kaserner som då blivit färdigställda. Kungen invigde samtidigt stadens nya idrottsplats (nu benämnd Vasavallen) som tillkom med starkt engagemang från kapten von Feilitzen.

Han visade många bilder på byggnader och miljöer i staden som hade koppling till regementets personal. Han gav också exempel på, och berättade om befäl som haft viktiga poster i såväl stadens ledning som i fritidslivet.

Regementets musikkår har alltid varit ett uppskattat inslag i stadsbilden. Enskilda musiker har varit musiklärare i skolor, startat musikgrupper och på många olika sätt stimulerat och utvecklat Strängnäsbornas musikintresse.

Ett annat, om inte alltid populärt men oftast minnesrikt, inslag i stadsbilden var då hela eller delar av regementet förflyttade sig till fots eller med fordon till och från regementet. Detta skedde inledningsvis utan någon information till Strängnäsborna genom att militär helt sonika stängde av de gator och passager man behövde använda sig av.

Efter en timme blev det tillfälle att ställa frågor som alla besvarades på bästa tänkbara sätt.

Hans Liljenstolpe

Socknens gärningsmän

Socknens gärningsman var hantverkare på landet efter att skråtvånget upphävts 1846. Olika regler tycks ha gällt. Oftast antogs han av socknen för att stå allmogen till tjänst, men ibland för ett helt härad. Till exempel förekom häradsglasmästare och häradsmålare. Skräddare, skomakare, smeder, murare och glasmästare var de yrkeskategorier som socknen enligt reglerna fick anta. Undantag från detta kunde beslutas av Kungl. Maj:t på initiativ från landshövdingen. Från mitten av 1800-talet fick hantverkare

tillstånd att bedriva till exempel färgerier på landsbygden efter sådana beslut. Vid gärningsmäns antagande utfärdade landshövdingen, efter att vid häradsrätten ha hört män från socknen, ett gärningsbrev som på 1820-talet kostade 36 banco i lösen (5000 kronor i dagens penningvärde). Vi har inga primärkällor kring detta på Eskilstuna stadsarkiv utan de finns i statliga förordningar. Dessa uppgifter kommer delvis från Uggleupplagan av Nordisk Familjebok.

Oskar Nilsson

Svenskt Diplomatarium

En forskningsbaserad utgivningsverksamhet

Svenskt Diplomatarium är den bokserie som i kronologisk följd utger de svenska medeltidsbrev. Den första volymen publicerades redan 1829, och arbetet med serien har pågått sedan dess med större och mindre mellanrum. Sedan 1977 är redaktionen en organisatorisk enhet inom Riksarkivet.

Huvudserien har idag nått fram till år 1380 och avslutningen av det elfte bandet. Det finns även flera sidoserier. En avslutad serie innehåller materialet från 1400-talets första decennier, en annan har publicerat svenskt material ur Vatikanarkivets samlingar.

De svenska medeltidsbrev (testamenten, urkunder, fastighetstransaktioner, avtal, intyg, privatbrev m.m.) utgör en unik källa till vår historia. Texterna är företrädesvis på latin eller fornsvenska, men även medellågtyska förekommer. Arbetet bedrivs därför av redaktörer med expertkompetens i medeltidsfilologi och medeltidshistoria. Diplomatiereaktionen har ett omfattande forskningsarkiv och ett specialbibliotek med inriktning mot diplomatik och medeltidsforskning. Plats för gästforskare finns. I samarbete med Stockholms universitet ges kurser i paleografi och diplomatik.

Under mitten av 1900-talet inriktades arbetet på en grundlig inventering av allt brevmaterial rörande Sverige under medeltiden. Resultatet av inventeringen blev ett omfattande kortregister som under 1990-talet konverterades till en da-

tabas: Svenskt Diplomatariums huvudkartotek (SDHK). Sedan 2003 finns SDHK i en gratis onlineversion. SDHK innehåller information om hela det svenska medeltida brevmaterialet och är den naturliga ingången för forskare. SDHK innehåller bilder av originalbrev och dessutom samtliga publicerade texter i Svenskt Diplomatarium (i dagsläget ca 13 000 brevtexter) i sökbar form.

*Ett pergamentsbrev på latin i Riksarkivets samlingar: lagman-
nen Birger Perssons testamente från den 22 juli 1321
(SDHK nr 3098)*

Svenskt Diplomatarium Några fakta om svenska medeltidsbrev

– HUR MÅNGA BREV HAR BEVARATS? Från medeltiden finns ca 21 000 brev och urkunder bevarade i original. Många originalbrev har försvunnit men av originalen gjordes ibland avskrifter. Totalt känner vi till närmare 44 000 brevtexter från svensk medeltid. De allra flesta svenska medeltidsbrev förvaras idag på Riksarkivet.

– VAD ÄR ETT DIPLOMATARIUM? Ett annat ord för medeltidsbrev är diplom. Ett diplomatarium är en (tryckt eller otryckt) samling av diplom.

– ÄLDSTA BREVET: Det äldsta svenska bevarade brevet i original är från mitten av 1160-talet. På Riksarkivet finns även ett skänkt (danskt) brev från 1130-tal. samt ännu äldre fragment av kasserade pergamentsböcker.

– SPRÅK: Fram till mitten av 1300-talet används latin i alla brev. Därefter blir svenskan vanligare som brevspråk. I internationella sammanhang och inom kyrkan används dock latinet under hela medeltiden.

– VAD SKREV MAN PÅ? De allra flesta bevarade original är skrivna på pergament.

Först vid mitten av 1300-talet börjar papper användas i Sverige.

– VAD INNEHÅLLER BREVET? Innehållet i breven är oftast juridiskt. Testamenten, gåvobrev, köpebrev och andra handlingar som bevisade vem som ägde jord och gårdar var viktiga att spara. I breven nämns många personer (brevutfärdare, mottagare, vittnen m.fl.) och orter (t.ex. utfärdandeorter eller namn på städer, gårdar och socknar där egendomsaffärer sker). Privatbrev är få, men några exempel finns.

– SIGILL: Sigillen är vaxavtryck som görs med hjälp av en sigillstamp av metall. Sigill – inte underskrifter – gjorde breven giltiga. Runda sigill användes i regel av världsliga personer. Personer inom kyrkan använde oftast ovala sigill. På pergament hängdes sigillen undertill, ibland i skyddande påsar. På pappersbrev fästes sigillen på baksidan. En hel del sigill har förstörts eller försvunnit från bevarade original, men ett relativt stort antal finns fortfarande kvar. Sigillbilden visar ofta en persons vapen eller bomärke och bär en omskrift som visar personens namn och ämbete.

BSVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ**BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen
med nya adressen på baksidan till:
ESSF, J A Selanders gata 1, 632 18 Eskilstuna

Kallelse till

ÅRSMÖTE

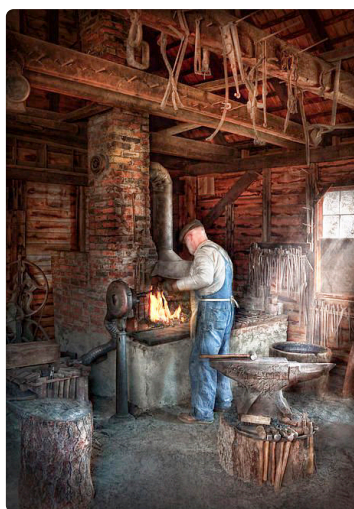
Lördagen den 14 mars 2020 kl. 13.00**Plats: Seniorcentrum Eskilstuna (ingång från Alva Myrdals gata)**

Mötet inleds med
föredrag av
Ulf Berggren

Han kommer att
berätta om

SMEDFORSKNING

– om källor och
smeddatabasen

*Smörgåstårta, tårta med kaffe/the serveras i pausen
mellan föredraget och årsmötesförhandlingarna.*

Obs! **Anmälan senast den 2 mars till**

e-post: christer.stahl@bredband2.com • tel: 070-954 11 73

Handlingar till årsmötet kommer att skickas ut i förväg via mail.
Ärenden som önskas behandlade på årsmötet skall vara lämnade
till styrelsen senast 23 februari.

**"Hjärtligt välkommen" – hälsar styrelsen för
Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening**

Eskilstuna - Strängnäs

Släktforskarförening